

Засновник Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** О. Онищенко, академік НАН України. **Редакційна колегія** В. Горовий, заступник головного редактора, Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Гранчак, заввідділу політологічного аналізу, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz@pochta.ru, www.nbu.gov.ua/siaz.html. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08. 2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

2012 № 10

ЗМІСТ

Коротко про головне

Президент взяв участь у Чиказькому саміті НАТО

Аналітика

О. Ворошилов, канд. іст. наук, страш. наук. співроб.

Офіціальний визит Прем'єр-міністра України Н. Азарова в Катар в отзывах СМІ

Ю. Половинчак, старш. наук. співроб., заввідділу НЮБ

За якими рецептами лікувати «газову недостатність»?

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

В. Медведчук повертається до активної політики: в чіх інтересах?

Партійна позиція

А. Потіха, наук. співроб.

В СПУ назріли зміни

В об'єктиві – регіон

А. Худенко, влас. кор.

Перспектива виборів мера столиці: хто хоче бути мером?

Актуальна прес-конференція

С. Горова, мол. наук. співроб.

Соціологи о сниженні популярності правительства України

Наука – суспільству

Надбання археології

Інноваційні розробки та технології

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

Підготовка науково- і науково-педагогічних кадрів

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

Охорона здоров'я

Наукові видання

Наука і влада

Проблеми інформатизації

Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації СІАЗ НБУВ

**Оперативна інформація в соціальних мережах:
особливості обігу та використання бібліотеками**

Коротко про головне

Президент взяв участь у Чиказькому саміті НАТО

20–21 травня в Чикаго (США) відбувся саміт Північноатлантичного альянсу, учасниками якого стали не лише лідери країн НАТО – у заході взяли участь делегації більше 50 держав і міжнародних організацій. На саміт був запрошений і Президент України В. Янукович.

Як повідомив напередодні візиту Президента глава Адміністрації Президента України С. Львовчкін, В. Янукович мав намір взяти участь у засіданні Північноатлантичної ради НАТО у форматі країн – контрибуторів Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані на рівні глав держав та урядів 21 травня.

Як зазначив С. Львовчкін, участь у засіданні дозволить викласти позицію України щодо підготовленого Брюсселем Стратегічного плану НАТО для Афганістану, яким визначаються відносини з Афганістаном у перехідний період до 2014 р. та після його завершення, окреслити плани щодо подальшої участі української сторони у Міжнародних силах сприяння безпеці. Також у рамках Чиказького саміту було заплановано проведення окремих двосторонніх заходів із главами держав та урядів країн-учасниць.

Вже 20 травня лідери країн НАТО присвятили увагу Україні, прийнявши відповідну декларацію, в якій прогнозовано заявили про своє занепокоєння «вибірковим правосуддям» в державі, а також закликали українську владу провести чесні вибори в парламент восени цього року. Разом з тим, в цій самій декларації лідери Альянсу привітали участь України в операціях блоку і заявили, що готові розвивати з нею співробітництво. Таким чином, НАТО задекларувало політику відкритих дверей стосовно Києва.

У свою чергу Президент В. Янукович, якій 21 травня взяв участь у засіданні держав-контрибуторів Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані, запевнив, що Україна і надалі послідовно підтримуватиме реалізацію Лісабонської стратегії НАТО, яка передбачає поетапне завершення спільної військової операції в Афганістані до кінця 2014 р. «Ми також підтримуємо продовження тісної співпраці з Афганістаном у рамках політики довготривалого партнерства на 2015–2024 рр. та на подальшу перспективу, що передбачено новим Стратегічним планом НАТО щодо Афганістану», – сказав глава держави.

В. Янукович зазначив, що понад десять років діяльності Міжнародних сил сприяння безпеці зробили важливий внесок у справу становлення та розбудови Афганістану. У цьому контексті він високо оцінив участь українських миротворців у складі сил цієї міжнародної коаліції з травня 2007 р.

Також, Президент заявив про готовність України продовжити співпрацю щодо використання її стратегічної транспортної авіації згідно з Меморандумом між урядом України та командуванням НАТО в контексті

завершення військової операції в Афганістані. Глава держави нагадав, що вже прийнято рішення щодо поповнення українського персоналу інструкторами армійської авіації в серпні поточного року. «Також підтверджую нашу готовність приєднатися до датської ініціативи “Коаліція відданих контрибуторів” і робити свій посильний внесок у цю важливу справу», – сказав він.

За словами Президента, нещодавно Україна приєдналася до Проекту підготовки фахівців з Афганістану та країн Центральної Азії, які спеціалізуються на боротьбі із нелегальним обігом наркотиків. «Вважаємо цей проект важливим та перспективним і плануємо в подальшому розширювати свою участь у ньому», – сказав Президент.

В інтерв'ю журналістам у Чикаго В. Янукович зазначив, що під час саміту, окрім офіційних зустрічей, він мав низку неформальних бесід зі своїми колегами з інших країн. «Це дуже важливо», – наголосив Президент. За його словами, високе представництво України на масштабних міжнародних заходах відповідає національним інтересам нашої держави. В. Янукович звернув особливу увагу на те, що саміти такого рівня дають можливість проводити неформальні зустрічі. «Будь-які контакти сприяють інтересам нашої держави і вирішенню різних питань», – сказав глава Української держави, відповідаючи на запитання щодо своєї участі в засіданні Північноатлантичної ради НАТО у форматі країн-контрибуторів Міжнародних сил сприяння безпеці в Афганістані.

За інформацією прес-служби Президента, глава держави зустрівся в Чикаго з президентом Польщі Б. Коморовським, президентом Азербайджана І. Алієвим, президентом Турецької Республіки А. Гюлем, президентом Афганістану Х. Карзаєм та президентом Румунії Т. Бесеску (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (www.president.gov.ua)*). – 2012. – 20.05–22.05; *Сьогодні (www.segodnya.ua)*. – 2012. – 21.05).

Вітання глави держави працівникам наукової сфери

Шановні друзі!

Щиро вітаю вас із професійним святом – Днем науки.

Сьогодні ми вшановуємо наукових працівників, аспірантів і докторантів, професорів та академіків – усіх, хто створює могутній науково-технологічний потенціал, яким пишається Україна.

На часі – ефективне використання цього інтелектуального доробку для модернізації держави, зростання її економіки та підвищення конкурентоспроможності, забезпечення гідного рівня життя наших громадян.

Переконаний, що українські вчені за належної підтримки влади та бізнесу з честю виконують цю важливу місію.

Бажаю всім міцного здоров'я, щастя, натхнення та нових звершень.

Аналітика

О. Ворошилов, канд. ист. наук, старш. науч. сотр.

Ближневосточный тренд Украины: в поисках «газовой» альтернативы

В первой декаде мая Премьер-министр Украины Н. Азаров осуществил двухдневный официальный визит в Государство Катар. Глава украинского правительства встретился с эмиром Катара Хамадом бин Халифа Аль Тани, министром иностранных дел Государства Катар шейхом Хамадом бин Джасем Аль Тани, ознакомился с работой компании RasGas, а также встретился с руководителями ведущих катарских компаний.

В поездке Н. Азарова сопровождали министр аграрной политики и продовольствия Н. Присяжнюк, первый заместитель министра экономического развития и торговли А. Максютя и первый заместитель министра образования и науки, молодежи и спорта Е. Сулима. Кроме того, в составе официальной делегации также находились заместитель министра энергетики и угольной промышленности В. Макуха, специальный представитель Украины по вопросам Ближнего Востока и Африки Е. Никитенко, председатель координационного совета национального проекта LNG-terminal В. Демьянюк, исполняющий обязанности заместителя генерального директора государственного концерна «Укроборонпром» П. Букин и президент-генеральный конструктор государственного предприятия «Антонов» Д. Кива.

Во время визита Украина и Катар подписали ряд двусторонних документов о сотрудничестве. Подписание состоялось в присутствии Премьер-министра Украины Н. Азарова и Премьер-министра, министра иностранных дел Катара шейха Хамада бин Джасема Аль Тани.

В частности, подписан Меморандум о взаимопонимании в сфере энергетики между Министерством энергетики и угольной промышленности Украины и министерством энергетики и промышленности Катара; Меморандум о взаимопонимании между Кабинетом Министров Украины и правительством Государства Катар о сотрудничестве в сфере образования и научных исследований; Меморандум о взаимопонимании между Торгово-промышленной палатой Украины и Торгово-промышленной палатой Катара.

Во время официального визита Н. Азарова в Государство Катар также была достигнута договоренность о разработке программы стратегического партнерства между Украиной и Катаром. «Мы пришли к согласию, что сотрудничество между нашими государствами должно приобрести стратегический характер, и договорились разработать программу

стратегического партнерства на 20 лет. Работа над программой фактически уже началась. Первыми камнями в фундамент программы станет работа в Киеве в конце мая двусторонних рабочих групп по вопросам энергетики и сельского хозяйства. Соответствующие поручения Министерству экономического развития и торговли как координатору проекта и другим министерствам и ведомствам я уже дал», – проинформировал Премьер-министр Украины.

По его словам, работу нужно организовать таким образом, чтобы стратегическая программа была готова к подписанию во время визита Президента Украины в Катар, запланированного на осень текущего года.

Украинский Премьер отметил, что для Украины Катар является чрезвычайно важным равноправным партнером. «Мы увидели страну, которая динамично развивается, превращает практически мертвую пустыню в комфортную для жизни экологическую среду, формирует новое общество. Секрет успеха не только в том, что эта страна сказочно богата запасами природного газа и нефти, есть немало примеров, когда государства не в состоянии разумно распорядиться полученным от Бога богатством. Секрет в том, что руководство Катара осуществляет мудрую последовательную политику. На протяжении десятилетий в стране политическая и социальная стабильность. Строятся масштабные промышленные объекты и жилье, ультрасовременная инфраструктура. Государство инвестирует в будущее – в первую очередь, в науку и передовые технологии, и поэтому сегодня Катар является лидером роста в регионе», – подчеркнул Н. Азаров.

В данном контексте СМИ обращают внимание на то, что в настоящее время Катар, по версии журнала «Форбс», – самая богатая страна мира. Средний уровень доходов населения – 88 тыс. долл.

Рецепт успеха простой – большие газовые месторождения и невысокое количество населения (лишь 1 млн 700 тыс. лиц). По оценкам экспертов, запасы природного газа Катара составляют 14–15 % мировых, что ставит страну на третье место после России и Ирана. Сегодня Катар – одна из крупнейших в мире стран-экспортеров газа – успешно продает свой газ на спотовом рынке Европы. Его стоимость за последние годы колебалась от 120 до 400 долл. за 1000 куб. м.

Кроме того, страна владеет также значительными запасами нефти (разведанные запасы составляют около 26 млрд баррелей, а ежедневное производство – около 900 тыс. баррелей).

Именно поэтому основной темой переговоров стало энергетическое сотрудничество двух стран.

Как известно, Украина поставила себе задачу в ближайшие годы снизить свою зависимость от поставок газа из России. Отмечается, что на протяжении последних месяцев Киев безуспешно добивается от Москвы снижения цены накупаемый газ. Зашедшие в тупик переговоры побудили Украину энергично искать альтернативных поставщиков газа. Уже разрабатываются проекты по добыче сланцевого газа, также рассматривается возможность покупки топлива на так называемом спотовом рынке Европы, кроме того,

правительство начало договариваться о долгосрочных поставках сжиженного газа для будущего терминала, который должны начать строить под Одессой в 2015 г. «Украина настойчиво работает над диверсификацией поставок газа и изучает возможность приобретения газа в Катаре, – сказал украинский Премьер Н. Азаров в ходе посещения катарской компании RasGas. – На сегодняшний день даже с учетом доставки в Украину катарский газ обойдется в 3 раза дешевле, чем российский».

Еще в апреле председатель координационного совета национального проекта LNG-терминал В. Демьянюк заявил, что украинская сторона находится на завершающей стадии переговоров о поставке сжиженного газа для LNG-терминала (его мощность должна составить около 10 млрд куб. м сжиженного газа в год) с двумя ведущими катарскими компаниями Qatargas и RasGas, а также с алжирской государственной нефтегазовой корпорацией Sonatrach.

В этой связи обозреватели отмечают, что популярность LNG в международной торговле энергоресурсами растет быстрыми темпами. К 2030 г. мировой спрос на сжиженный газ, согласно прогнозам, увеличится до 650 млрд куб. м в год, а доля его на мировом рынке природного газа увеличится до 45 %. Украинская идея с переходом на сжиженное топливо не нова. Некоторые из европейских стран уже в значительной степени с его помощью удовлетворяют свои энергетические потребности. Так, например, треть газовых закупок Великобритании приходится на LNG. Экономики Испании, Бельгии, Италии также во многом опираются на сжиженный газ.

Правда, эксперты говорят, что низкая цена газа в Катаре еще не значит, что он будет дешевым в Украине. Дело в том, что большие затраты связаны с арендой или покупкой танкеров для перевозки энергоносителей, затратами на транспортировку, также придется платить Турции за проход кораблей через Босфор. Так, по словам аналитика инвестиционной компании В. Михальчука, «текущая стоимость катарского газа составляет около 350 долл. за 1 тыс. куб. м, в то время как из России – 415 долл. Однако для осуществления проекта Украине придется построить несколько регазификационных терминалов стоимостью около 1 млрд долл. каждый. Дополнительными расходами станет покупка танкеров-газовозов по цене 200 млн за танкер».

Цена, которую в настоящее время Украина платит за российский газ, значительно превышает себестоимость его добычи и транспортировки, поэтому теоретически поставлять газ из Катара может быть немного дешевле, считает в свою очередь С. Дьяченко, ведущий эксперт энергетических программ Центра им. Разумкова. «Сжиженный газ на европейских рынках, который поставляется из стран Северной Африки, стоит где-то 350 долл., т. е. долларов на 100 дешевле, чем мы получаем из Российской Федерации», – отмечает он. Однако, по мнению эксперта, нужно считаться также с тем, что в Украине нет ни одного терминала, где газ из жидкого переводили бы в обычное для транспортировки по трубам состояние. Это также будет влиять на цену.

Однако главная проблема, по мнению большинства обозревателей,

заключается в том, что Турция пока упорно отказывается дать согласие на проход украинских газозовозов через пролив Босфор.

Источник в Госагентстве по инвестициям и управлению нацпроектами (курирует строительство СПГ-терминала) сообщил, что проблема с Турцией возникла после того, как Киев не пошел на уступки Анкаре, выступившей с предложениями о своем участии в украинском проекте. Речь шла о привлечении турецкой компании к разработке его технико-экономического обоснования (ТЭО) и об условиях инвестирования строительства.

Однако Госагентство определило разработчиком ТЭО испанскую компанию Socoin. «После этого турецкая сторона взяла паузу в обсуждении условий подписания договоренностей с Украиной о прохождении танкеров через Босфор», – отметил источник.

Возникшую проблему в конце мая обсудят на трехсторонних переговорах Украины, Катара и Турции. В этой связи замминистра энергетики и угольной промышленности Украины В. Макуха отметил, что хотя турецкая сторона пока не дает согласия на проход танкеров через пролив, в последнее время наблюдается сдвиг в ее позиции. «Этот вопрос в переговорном процессе. Пока турецкая сторона не поддерживает просьбу о транспортировке газа через Босфор. Но в последнее время мы наблюдаем сдвиг в позиции Турции и надеемся, что мы сможем найти компромиссное решение, которое всех устроит», – сказал замминистра.

Ранее глава Госагентства по инвестициям и управлению национальными проектами В. Каськив отмечал, что, в принципе, сжиженный газ может поставляться в Украину из любой точки мира, но каналов его поставки всего два – это каспийский газ, который будет транспортироваться непосредственно по Черному морю, или любой другой, который будет доставляться через Босфор.

В то же время проблемы с организацией доставки газа для украинского СПГ-терминала разногласиями с Турцией не ограничиваются. Многие эксперты считают, что выйти на 10–15 млрд куб. м газа в год путем его доставки морем можно будет, только если закупать его сразу в нескольких странах.

В этой связи СМИ напоминают, что еще в начале нынешнего года во время Всемирного экономического форума в Давосе Азербайджан отказался подписывать межправительственные договоренности о ежегодных поставках в Украину 5 млрд куб. м сжиженного газа. А не так давно Э. Насиров, вице-президент Госнефтекомпании Азербайджана по инвестициям и маркетингу, заявил, что компания начнет экспорт сжиженного газа в Украину, если будет принято решение о производстве этого вида топлива в рамках проекта разработки месторождения «Шах-Дениз». По его словам, украинская сторона рассчитывает на поставки в объеме 5–15 млрд куб. м сжиженного газа в год. «Таких объемов газа до 2017 г. у Азербайджана не будет», – отметил Э. Насиров.

При этом Киев и Баку в сентябре 2011 г. парафировали соглашение о поставках в Украину азербайджанского сжиженного газа: до 2 млрд куб. м,

начиная с 2014 г., и до 5 млрд куб. м, начиная с 2015 г. Однако эти политические договоренности до сих пор не подкреплены конкретными контрактами.

Поэтому в ближайшие годы специалисты советуют правительству договариваться с такими странами, как Катар, Египет, Алжир. На сегодняшний день «Катар является ключевой страной в проекте строительства терминала по приему сжиженного газа в Украине. Договоренности с ней вдохнут жизнь в то, что сейчас мы видим только на бумаге. Поскольку, как бы нас не убеждали, что проект продвигается, но без контракта на поставку сжиженного газа СПГ-терминал не состоится... Без контракта привлечь инвестора будет практически невозможно», – считает И. Надеин, глава общественной организации «Комитет энергетической независимости Украины».

Эксперт напомнил, что стоимость строительства СПГ-терминала оценивается в EUR846 млн, из которых государство на себя готово взять только 25 %. В связи с проблемой привлечения средств существует огромный риск, что начало строительство СПГ-терминала может быть отложено на неопределенный период времени, а значит, он не начнет свою работу, как это планировалось, в 2016 г.

«Катар – один из самых перспективных поставщиков сжиженного природного газа, – убежден и энергетический эксперт В. Сапрыкин. – Эта страна ежегодно запускает новый блок сжижения. Поэтому она для Украины даже более интересна, чем Азербайджан».

Впрочем, по мнению члена профильного парламентского комитета, депутата-«бютовца» А. Гудымы, «эти инициативы Азарова пахнут авантюрой. Почему вдруг переключились на катарский газ, который является дистанционно, как минимум, в пять раз дальше, чем азербайджанский, то есть затраты на перевозку его танкерами в несколько раз больше?»

По мнению же аналитика инвестиционной компании А. Ковалева, «даже с учетом минусов проекта в виде расходов на инфраструктуру и плату за проход через Босфор потенциальные плюсы перевешивают, поскольку риски зависимости от единственного поставщика – России, слишком высоки. Что касается Катара, то у него тоже есть интерес в расширении географии поставок в Европу, потому что в уже недалеком будущем конкуренция на рынке сжиженного газа в Европе, да и в мире в целом, может усилиться, если на этот рынок выйдут США, где сланцевая революция привела к избытку газа».

Чтобы заинтересовать арабов продавать газ в Украину, украинская сторона предлагает Катару рассмотреть возможность участия в строительстве LNG-терминала в Одесской области, а также принять участие в разведке и добыче нефти и газа на своей территории.

Сами же катарцы оптимистично настроены на сотрудничество с Украиной. По словам главы правительства Катара шейха Хамада бин Джасем Аль Тани, их страна имеет большой опыт строительства терминалов сжиженного газа, поэтому необходимо проводить переговоры и начинать

реализацию проектов.

Также в ходе визита Премьер-министра Украины в Катар были достигнуты определенные договоренности в аграрной отрасли. Поскольку кроме фиников в Катаре почти ничего не растет, катарцы в прошлом году уже покупали украинское зерно и теперь хотят не просто увеличить импорт, но и построить целый терминал, так называемый «хаб», а это откроет для Украины новые рынки сбыта зерновых. «Это практически все страны Персидского залива, плюс Африка. И так далее. То есть вот этот зерновой “хаб” мог бы быть такой отправной точкой для поставок наших зерновых в большое количество стран. То есть проект является чрезвычайно интересным», – заявил Премьер-министр Украины Н. Азаров.

А Эмир Катара Хамад Бин Халиф Аль Тани (который, кстати, ввел в этой мусульманской стране Конституцию, позволил женщинам одеваться по вкусу и планирует провести первые выборы в парламент) намеревается пригласить украинские компании, имеющие опыт строительства спортивных объектов к Евро-2012, принять участие в тендерах на строительство таких стадионов в Катаре в рамках подготовки к чемпионату мира по футболу 2022 г., а также уже пригласил украинцев принять участие в тендере на строительство скоростного трамвая в Катаре.

Кроме того, Эмир Катара предложил Украине, кроме двустороннего сотрудничества, сотрудничество в третьих странах, в частности в Африке. Эмир отметил, что Катар реализует ряд проектов в Африке, а Украина имеет соответствующие технологии и специалистов, которые могут принимать участие в этих проектах. Он, в частности, предложил украинским компаниям приобщиться к проекту строительства железной дороги в Судане.

В целом же, по словам главы украинского правительства, на сегодня сотрудничество между Украиной и Катаром развивается достаточно динамично и интенсивно и «приведет к определенным результатам». Прежде всего это касается энергетической сферы, строительства, агропромышленного комплекса и транспорта.

Аналитики же не исключают, что у России может появиться конкурент в вопросах поставки газа в Украину: с учетом того, что Киев взял курс на снижение объема закупок российского «голубого топлива» – до 27 млрд куб. м против 40 млрд куб. м в прошлом году, арабский газ может составить серьезную конкуренцию «Газпрому». В сочетании с выходом на европейский спотовый рынок газа, разработкой сланцевых месторождений и увеличением добычи на газовом шельфе Черного моря Украина, таким образом, рассчитывает полностью устранить газовую зависимость от России. С другой стороны, «затяжка» с Катаром является для Киева дополнительным рычагом давления на «Газпром» на затянувшихся переговорах по снижению цены на поставляемый российский газ.

За якими рецептами лікувати «газову недостатність»?

Як масштаби потреб «блакитного золота» (сьогодні Україна використовує газу в п'ять разів більше на одиницю ВВП, ніж будь-яка європейська країна), так і залежність від монополії Росії актуалізує для вітчизняних економістів та екологів питання розвитку альтернативних джерел енергії. Перед вітчизняним законодавцем у цей час стоїть непросте завдання – ефективно врегулювати їх застосування та впровадження. На сьогодні питання альтернативної енергетики регулюються Законами України «Про альтернативні джерела енергії», «Про альтернативні види палива», «Про електроенергетику» та низкою інших нормативних актів. Проте розвиток галузі потребує загальної необхідності якісного правового реагування на зміни на внутрішніх енергетичних ринках.

Ситуація обумовлена зменшенням запасів вуглецевого палива, у той час як зелена енергетика представляється найефективнішою альтернативою традиційній. Наразі інших реальних альтернатив на перспективу не проглядається: атомна енергетика не є ані безпечною, ані, всупереч поширеній думці, дешевою. Аварії на Чорнобильській АЕС і Фукусімі показали, що передбачити всі надзвичайні обставини при будівництві атомних станцій неможливо, а наслідки можуть бути катастрофічними.

Для України розвиток зеленої енергетики – це ще й важливий елемент європейської інтеграції. Адже кожна країна, яка претендує на членство в ЄС, у своєму енергобалансі повинна мати не менше 6,5 % енергії, виробленої альтернативними джерелами. Представники Єврокомісії вже заявляли, що стан довкілля і зменшення шкідливих викидів в атмосферу є передумовою для продовження продуктивної двосторонньої співпраці.

Минулий рік став знаковим для розвитку сонячної й вітроенергетики в Україні. В експлуатацію було введено низку «зелених» об'єктів. Компанія Activ Solar (Австрія) завершила будівництво в Криму останньої, п'ятої, 20-мегаватної черги сонячного парку «Перове», у результаті чого його сумарна встановлена потужність зросла до рекордних 100 МВт. «Перове» стало найбільшим діючим фотоелектричним парком у світі за показником встановленої потужності. За ним йдуть канадська електростанція Sarnia (97 МВт), італійська Montalto di Castro (84,2 МВт) і німецька Finsterwalde (80,7 МВт). Встановлена потужність парку еквівалента піковим навантаженням в енергосистемі розташованого поряд Сімферополя, тобто електростанція у світлий час доби може виробляти стільки ж електроенергії, скільки споживає місто в період максимальних навантажень, що значно підвищить надійність та якість електропостачання всього регіону.

Також у листопаді Activ Solar ввела в експлуатацію четвертий за потужністю у світі і найбільший у Центральній та Східній Європі сонячний

парк «Охотникове» потужністю 80 МВт, якої достатньо для енергозабезпечення 20–25 тис. домогосподарств. Нова електростанція розташована у Сакському районі півострова. Раніше (у 2010 р.) було збудовано меншу геліоелектростанцію пікової потужності 7,5 МВт у селі Роднікове (Сімферопольський р-н АРК). Найближчим часом у Криму планується будівництво нових сонячних електростанцій.

Крім великих проектів вартістю в сотні мільйонів доларів, в Україні також реалізується безліч менш масштабних: чеська група компаній Ekotechnik Praha в минулому році розпочала будівництво геліоелектростанції на 42 МВт у Київській області, а ізраїльська SunElectra оголосила про плани інсталювати в Одеській області близько 10 сонячних електростанцій загальною потужністю 25–30 МВт у наступному році. Київське «Рентехно» продовжить розпочате в 2011 р. будівництво фотоелектричної 1,8-мегаватної електростанції у Вінницькій області, влада якої не так давно оголосила, що інша столична компанія «Рендж Девелопмент» до 2013 р. побудує в регіонах шість фотоелектричних станцій сумарною встановленою потужністю 50 МВт.

Україна також має величезний нереалізований потенціал для розвитку вітроенергетики та будівництва сучасних вітрових електростанцій. Як показують результати досліджень Національної академії наук, на території України можна розмістити вітряки, які даватимуть приблизно 15 млн т умовного палива. Це більше, ніж сьогодні виробляє вся вітчизняна атомна енергетика. Вже кілька років в Україні чисельні компанії заявляли про наміри будівництва великих вітроенергетичних комплексів потужністю в сотні мегават, однак, лише в минулому році перші проекти наблизились до практичної реалізації.

У лютому 2011 р. були встановлені перші сучасні вітрові турбіни на Новоазовській вітровій електростанції (Донецька обл.). Її загальна проектна потужність повинна становити 107,5 МВт. У Миколаївській області будують ще 2 ВЕС: вітропарк «Очаківський» і «Березанський» (обидва є частиною інвестиційного проекту «Вітряні парки України»). А енергохолдинг ДТЕК розпочав будівництво в Запорізькій області Ботієвської вітряної електростанції на 200 МВт, яка разом з Приморською і Бердянською ВЕС (обидві – по 150 МВт), увійде у вітропарк «ДТЕК Приазовський». Менша компанія «Віндкрафт України» у середині листопада встановила перший високоефективний вітрогенератор на 3 МВт у Херсонській області і має намір розвивати проект у наступному році.

Загальна потужність вітропарків в Україні сьогодні незначно більша, ніж потужність сонячних електростанцій. Однак у найближчі роки, із запуском вітрових парків компаній ДТЕК, «Конкорд Груп» і «Вітряні парки України» (планована загальна потужність понад 2 тис. МВт), сонячні електростанції за потужністю будуть відставати від ВЕС більш ніж у 10 разів.

За оцінками експертів, Україна більш придатна для розвитку вітрової енергетики, ніж сонячної. Сонячні електростанції займають великі площі і коштують дорожче вітропарків аналогічної потужності (будівництво

сонячного парку «Охотнікове» обійшлося близько в 300 млн євро і займає площу понад 160 га, той же час вартість вітропарку «Новоазовського» оцінюється в 180 млн євро, і займає він невелику ділянку землі). «Під сонячну енергетику потрібно більше землі. У Європі землі, де розміщуються вітряки, використовують під сільське господарство», – зазначила директор Європейсько-українського енергетичного агентства (ЄУЕА) О. Рибак.

Крім цього на українському ринку альтернативної енергетики з'явилося два промислові об'єкти з виробництва моторного біопалива загальною потужністю близько 30 тис. т продукції на рік. Один з них розташований у Донецьку і виробляє біологічні види палива (бензинів марки А-98а, А-95а і А-92а з 30 % вмістом біоетанолу). Його проектна потужність складає 20 т на добу.

Розвиток відновлювальної енергетики, зокрема біогазу і використання біомаси, стають дедалі затребуваними у Європі. У Польщі біогазові установки працюють на 71 полігоні відходів, у Чехії – на 61. Крім того, у світі широко розвивають технології одержання біогазу з рослинної сировини і відходів тваринництва. Електростанції на біогазі, на відміну від вітрових чи сонячних, працюють безперервно, незалежно від наявності вітру або сонця, і не потребують резервування.

В Україні великий потенціал щодо біогазу, багато сільськогосподарських угідь, утім цей потенціал ще не використовують на повну потужність. До 2020 р. за рахунок біогазових технологій можна замінити від 2,5 до 8 млрд куб. м природного газу.

Офіційних полігонів і звалищ в Україні близько 700. Потенційно рентабельних звалищ при наповненості 1 млн т налічується близько сотні. Потенціал кожного такого полігону – 4–5 млн куб. м біогазу на рік. Усього в Україні понад 4 тис. місць для будівництва біогазових установок, понад 99 % – це об'єкти у сільському господарстві, де виробництво електроенергії найвигідніше за рахунок використання силосу та відходів кукурудзи.

«Біогазові установки встановлені на звалищах семи українських міст за рахунок механізму спільного впровадження Кіотського протоколу. Проте, зараз біогаз на цих об'єктах спалюється на факелі. Цим підприємствам не вигідно виробляти електроенергію і дохід виходить тільки за рахунок продажу вуглецевих квот. Тільки в Києві зараз будується електростанція в розрахунок на затвердження “зелених” тарифів», – повідомив директор НТЦ «Біомаса» Г. Гелетуха.

На сьогодні в Україні діють «зелені» тарифи на електроенергію, вироблену з усіх видів відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), крім біогазу. Утім, у 24 лютого поточного року у Верховній Раді зареєстровано **законопроект № 10 119**, яким передбачається значно розширити застосування «зеленого» тарифу. Зокрема, дію «зеленого» тарифу передбачається розширити на електроенергію, вироблену з біогазу, твердих побутових відходів, а також електростанціями потужністю до 20 МВт (нині – лише до 10 МВт).

Зокрема, для електроенергії, виробленої з біогазу, пропонується

встановити коефіцієнт «зеленого» тарифу аналогічний коефіцієнту для електроенергії, виробленої з біомаси, – 2,3. Таким чином, розмір «зеленого» тарифу становитиме близько 1,34 грн за кВт. год.

Раніше Президент України ветоував введення «зеленого» тарифу для біогазу (законопроект № 8028). Тоді Президент послався на розрахунки прогнозу собівартості електричної енергії, виробленої з ВДЕ, які були зроблені Інститутом відновлюваної енергетики НАН України. Зокрема, були отримана відносно висока собівартість виробництва електроенергії з біомаси. Проте представники інституту неодноразово офіційно заявляли, що зазначені розрахунки не належать до біогазу.

Офіційні дані Єврокомісії також заперечують подібні висновки. Згідно з цими розрахунками, собівартість виробництва електричної енергії з біогазу перебуває приблизно на одному рівні із собівартістю електроенергії, виробленої з інших поновлюваних джерел енергії.

Українські «зелені» тарифи для виробництва електроенергії з ВДЕ далеко не найвищі у Європі. Заплановані законопроектом № 8028 «зелені» тарифи для виробництва електроенергії з біогазу є практично найменшими тарифами у Європі, менші тільки у Великобританії – 10,36 євроцентів/кВт. год. У Болгарії діє «зелений» тариф на біогаз на 35 % більший, ніж планувався в Україні. У Німеччині та Італії ця різниця майже у два рази більша, ніж очікуваний «зелений» тариф на біогаз в Україні.

Разом з тим, на сьогодні собівартість виробництва «зеленої» енергії дуже висока. В Україні вартість «зеленої» електроенергії в середньому у п'ять разів вища за традиційну. Ця різниця на даний час субсидюється за рахунок державного бюджету у вигляді «зеленого» тарифу, а зі збільшенням «зелених» потужностей (у планах до 2030 р. 20–30 % у загальному енергобалансі) тиск на бюджет збільшиться в десятки разів.

Однак більшість експертів запевняють, що традиційна енергетика також не є дешевою, адже при розрахунку ціни 1 кВт, виробленого атомною електростанцією, не враховуються витрати на утилізацію відпрацьованого ядерного палива і на виведення з роботи відпрацьованих реакторів. А це колосальні кошти. Крім того, традиційні джерела енергії з кожним роком стають дорожчими через обмеженість ресурсу. З цим погоджується і голова Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України М. Пашкевич: «“Зелений” тариф – невелика плата. Ми більше платимо за традиційну енергію, і чим довше ми будемо платити тільки за неї, тим дорожче вона буде нам обходитися. У ній працює каталізатор витратного методу ціноутворення, якщо не створити йому ніякої конкуренції, у перспективі ми заплатимо набагато більше». За його словами, вводячи в експлуатацію кожен мегават альтернативної енергетики, Україна виводить з експлуатації мегават застарілих і тому більш дорогих і брудних потужностей енергетики теплової.

Та й у більшості країн, де активний розвиток «зеленої» енергетики почався в середньому на 8–10 років раніше, і досягнуті значні результати, величина тарифу вже знижується. Досвід лідерів цього ринку показує, що з

розвитком галузі в країні розвивається сучасне машинобудування, виробництво стає масовим, і собівартість обладнання для альтернативної енергетики зменшується.

Багато експертів енергетичного ринку до проблем українського ринку альтернативної енергетики також відносять тривалу бюрократичну процедуру отримання дозволів та ліцензій і використання земель сільськогосподарського призначення. Тому Кабінет Міністрів України запропонував відмінити надання дозволів на провадження діяльності у сфері альтернативних джерел енергії. Відповідне положення міститься в **законопроекті «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру»**, оприлюдненому на офіційному сайті Міністерства економічного розвитку та торгівлі.

Законопроектом пропонується викласти ст. 6 Закону «Про альтернативні джерела енергії» в такій редакції: «Організаційне забезпечення діяльності у сфері альтернативних джерел енергії включає: визначення джерел і напрямів фінансування заходів у сфері альтернативних джерел енергії; підключення підприємствами електричних мереж (енергопостачальних компаній) об'єктів усіх форм власності, що виробляють енергію з альтернативних джерел, до об'єднаної енергетичної системи України; створення бази статистичних даних про ресурси альтернативних джерел енергії; підтвердження відповідності енергогенеруючих об'єктів об'єктам альтернативної енергетики».

«Ми удосконалюємо українське законодавство, створюємо мотивації для серйозних інвестицій, ми затвердили “зелений” тариф – і ця система працює», – наголосив Президент В. Янукович.

За даними Національної комісії регулювання енергетики, кількість енергокомпаній, які виробляють екологічно чисту електроенергію та реалізують її за «зеленим» тарифом за 12 місяців зросла в 1,5 раза – з 33 у грудні 2010 р. до 66 у грудні 2011 р., а кількість електростанцій на поновлюваних джерелах енергії – відповідно з 55 до 94.

У 2011 р. Ernst&Young – компанія, яка щоквартально розраховує індекси інвестиційної привабливості країн для розвитку енергетики на поновлюваних джерелах, вперше внесла Україну до рейтингу країн, привабливих для «зелених» інвестицій – на 32 позицію серед ТОП-40 країн світу, де умови для інвестицій в цю галузь вважаються найкращими. Рейтинги підтверджуються і реальними капіталовкладеннями: обсяг інвестицій у галузь відновлювальної енергетики у 2010 р. становив понад 120 млн євро, у 2011 р. – близько 400 млн євро. У 2012 р., за розрахунками Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження, національна галузь відновлювальної енергетики може залучити 1 млрд євро інвестицій.

Отже, на сьогодні зрозуміло, що без підтримки «зеленої» енергетики в Україні немає майбутнього. Проте й без традиційних джерел обійтися поки не можна. Тому актуальним питанням для представників влади та фахівців енергетичної сфери є пошук балансу між традиційною і «зеленою»

енергетикою, який би сприяв розвитку останньої.

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб.

В. Медведчук повертається до активної політики: у чиїх інтересах?

Значний резонанс в експертних та політичних колах України викликала інформація про повернення в політику В. Медведчука, одного з найвпливовіших політиків України початку 2000-х років. За президентства Л. Кучми В. Медведчук, лідер Соціал-демократичної партії України (об'єднаної), зажив дуже неоднозначної слави. З червня 2002 р. і до перемоги помаранчевої революції він працював главою Адміністрації Президента. З його діяльністю на цій посаді пов'язували появу на телебаченні «темників» та масове використання «чорних» пропагандистських технологій проти опозиції на чолі з В. Ющенком.

Водночас під егідою тодішнього глави АП набрала обертів шалена антизахідна кампанія. Вважається також, що саме під впливом В. Медведчука Л. Кучма санкціонував виключення з Оборонної доктрини України згадки про приєднання до НАТО.

В. Медведчук не робив секрету з того, що пов'язаний з Кремлем навіть особисто. У 2004 р. новонароджену доньку В. Медведчука та його дружини О. Марченко хрестили в Санкт-Петербурзі В. Путін та дружина Д. Медведева.

На парламентські вибори у 2006 р. В. Медведчук пішов у складі опозиційного блоку «Не так!», сформованого на базі Соціал-демократичної партії України (об'єднаної). Однак блок, попри широку рекламу, зазнав нищівної поразки (1,01 % голосів). Після цього СДПУ(о) фактично розвалилася, В. Медведчук заявив про відхід від політики. Через рік він очолив наглядову раду громадських організацій «Центр правова держава». Були також спроби Віктора Володимировича співпрацювати з Ю. Тимошенко та бути посередником у творенні «широкої» коаліції з «Регіонами» – ПРІБЮТ, однак і ця ставка не спрацювала.

З 2006 р. В. Медведчук фактично зник з публічного простору. З того часу коментарі та інтерв'ю экс-глави адміністрації Л. Кучми з'являлися вкрай рідко. За словами самого экс-глави Адміністрації Президента, останні шість років він займався науковою діяльністю та бізнесом. «Це була моя наукова діяльність – дослідження теми громадянського суспільства, яка в нинішніх умовах дуже важлива. Продовжував займатися питаннями конституційного права, це тема моєї кандидатської та докторської дисертацій», – сказав він у інтерв'ю виданню «Фокус». Він також повідомив, що з 2005 р. активно займається бізнесом.

Повернення В. Медведчука в український медіа-простір відбулося навесні 2011 р., після публікації ним низки статей щодо інтеграції України до

Митного союзу з Росією. У кількох виданнях була опублікована однакова стаття за авторством В. Медведчука «Навіщо нам потопаючий Євросоюз», яка фактично рекламувала вступ України до Митного союзу з Росією, Білоруссю і Казахстаном. У цьому матеріалі В. Медведчук пропонує керівництву України відмовитися від євроінтеграції та піти на зближення зі східним сусідом.

21 березня 2012 р. экс-глава СДПУ (о) і колишній глава Адміністрації Президента Л. Кучми В. Медведчук заявив, що повертається в публічну політику. «Я повертаюся в публічну політику для того, щоб боротися», – заявив В. Медведчук під час відеозвернення у Facebook. Всупереч припущенням ЗМІ про те, що його повернення в політику за півроку до виборів не може бути випадковим, В. Медведчук заявив, що не має наміру балотуватися до Верховної Ради. «Ви розумієте правильно: Медведчук не збирається обиратися ні по одному з мажоритарних округів. Більш того, громадський рух “Український вибір”, створення якого ініціює Медведчук, не йде на вибори, оскільки громадські організації не є суб’єктами виборчого процесу», – запевнив він.

«Більше того, те, з чим я повернувся в публічну політику, не пов’язано з бажанням боротися за владу. У мене абсолютно інші цілі, головна з яких відображена в моїх наукових дослідженнях і стосується побудови громадянського суспільства», – сказав В. Медведчук.

За його словами, створення громадського руху «Український вибір» сприятиме активізації діяльності громадського сектора в період між виборами і насамперед – за допомогою проведення референдумів. «Упродовж 20 років ми постійно обираємо – президентів, парламенти, органи місцевого самоврядування. І потім через деякий час, а іноді й відразу усвідомлюємо, що помилилися у своєму виборі. Коли можна виправити цю помилку? Нині – тільки на чергових виборах. А що робити, якщо на чергових виборах ми знову помилимося?» – пояснив В. Медведчук.

За словами політика, він дійшов висновку, що українці абсолютно не звертають уваги на важливий аспект тих прав, які гарантовані Конституцією кожному громадянину України. «Ми пропустили у своїй свідомості слово “безпосередньо”. А “безпосередньо” – це коли громадяни України як пріоритетний суб’єкт влади, а не об’єкт державного самоврядування, керують державою.

Нині формою керування є вибори. Але ж є ще форма керування, яка прийнята в цивілізованому світі, – це референдуми, як місцеві, так і всенародні. Швейцарія за 150 років змогла провести близько 170 референдумів, з них понад 120 конституційних», – зазначив В. Медведчук.

Він повідомив, що має намір запропонувати свій варіант законопроекту про проведення референдумів в Україні. «Закон про референдум, з яким я готовий вийти до людей, не можна розробити за кілька днів. Його появі передувало вивчення міжнародного досвіду, глибока і тривала науково-дослідна робота. Те, в чому ви хочете мене запідозрити: Медведчук робить це під вибори – неправдоподібно, тому що тоді потрібно було б починати

років за півтора, і робити це з політичною силою, а не з громадським рухом, щоб на цій хвилі спробувати пройти до парламенту. Але ж це робиться за той термін, коли політичну силу, як кажуть у світі політтехнологів, розкрутити неможливо», – заявив В. Медведчук.

Паралельно з наповненням сторінки на Facebook, яку він, до речі, завів тільки в лютому, В. Медведчук написав ще й статтю «Кінець зовнішньої політики», яку розмістив у блогах кількох популярних ресурсів. У статті він, зокрема, заявив, що реалізація договору про асоціацію з Євросоюзом «зруйнує» неекспортні галузі економіки України й викине на вулицю 100 тис. робітників та фахівців.

Інформація про повернення у велику політику экс-лідера СДПУ(о) В. Медведчука не залишилася непоміченою у вітчизняному експертному та журналістському середовищі. Тим більше що серйозність його намірів уже підтверджується фактами. Не так давно у ЗМІ поширилася інформація про фактичний початок відповідної піар-кампанії, відповідно до якої очолювана В. Медведчуком громадська організація «Всеукраїнський громадський рух “Український вибір”» уже робить спроби заповнити країну величезною кількістю агітаційних листівок, у яких, традиційно для цього політика, експлуатуються теми геополітичного вибору України й російської мови.

Судячи з подальшої публічної активності Віктора Володимировича, його «повернення в політику» дійсно відбуватиметься під російським триколором. Так, журнал «Експерт Україна» (заснований впливовим російським діловим виданням «Експерт») опублікував під рубрикою «Мнение» статтю В. Медведчука із заголовком «Я за український вибор!». На вулицях великих міст уже з'явилася реклама журналу «Експерт Україна» з обличчям В. Медведчука.

Що ж стосується самої статті, то це, без сумніву, добре продуманий програмний текст. Автор жорстко критикує євроінтеграцію та власне Європу, котра, мовляв, прагне знищення української промисловості і закликає до союзу з Росією в межах ЄСП.

В. Медведчук також стверджує, що вступ до ЄС означає «відмову від своєї культури та історії». Водночас політик критикує нинішній соціально-економічний лад України, головну роль у якому, за словами В. Медведчука, відіграє «маленька купка людей», котрі зосередили у своїх руках прибуткові галузі економіки та зруйнували все інше. Для боротьби з олігархами В. Медведчук пропонує створення «громадського руху», котрий повинен поставити владу «під контроль» громадськості. Щоправда, як цього досягти, автор не говорить.

Задекларована та вже, власне, й розпочата після довгої «сплячки» участь экс-глави Адміністрації Президента В. Медведчука в українській політиці, на думку українських політичних експертів, спрямована на посилення інтересів Росії в Україні. «Маючи серйозні зв'язки з адміністрацією Путіна, абсолютно не виключено, що участь Медведчука в політиці покликана посилити інтереси Росії в Україні. Він спробує зайняти проросійську нішу, тим більше що його завжди підтримувала Росія, зокрема в питанні, у якому його позиція

має дуже серйозні розбіжності з позицією Януковича, – це питання конституційного устрою в Україні. Медведчук завжди виступав за створення парламентської республіки. А це був проект Кремля, адже це означатиме постійний хаос в уряді, постійну зміну влади, відсутність будь-якої її стабільності. У таких умовах Росії буде дуже легко впливати на ситуацію в Україні, розводячи між собою різні центри впливу. А тому, я думаю, що одне з питань, яке може просувати Медведчук, – це зміна конституційного устрою України в бік розхитаності української влади», – зазначив політолог С. Таран.

Намір В. Медведчука запропонувати закон про референдум, про що він заявив у недавньому інтерв'ю для ЗМІ, на думку політолога, також може бути зумовлений бажанням лобювати певні питання, що входять до інтересів Росії. Зокрема, таким питанням, за словами С. Тарана, може бути входження України до військово-політичних блоків або статус російської мови, які є дуже близькі Росії.

«Звісно, впливати на політику можна й не будучи безпосереднім її учасником, наприклад створивши експертні середовища, громадські організації тощо. Можливо, під поверненням він має на увазі відновлення лобювання певних кадрових призначень, законів, безперечно, номінування тих осіб, які наближені до нього, на різні посади у владу. Для цього він звичайно буде покладатися й на Росію, і на ті зв'язки, які у нього залишились після Кучми. Думаю, що якщо він не піде на вибори, то про таку політику можна говорити», – каже С. Таран.

Водночас, зазначив експерт, важко уявити В. Медведчука у сфері розвитку громадянського суспільства. «Безперечно, проблемою номер один для нього буде довіра, оскільки з ним пов'язані достатньо сумнівні дії Адміністрації Президента, коли він був її керівником, створення темників у ЗМІ за часів Кучми. Хоча, звісно, це позитивний факт, оскільки участь громадян у намаганні змінити щось у політиці, навіть через громадські організації, завжди вітається. Навіть якщо це людина, яка має достатньо сумнівну репутацію щодо розвитку громадянського суспільства», – вважає С. Таран.

Подібною думки дотримується й директор соціологічної служби «Український барометр». Політолог В. Небоженко вважає, що колишній глава Адміністрації Президента України Л. Кучми має намір сприяти інтеграції України в Євразійський союз В. Путіна. Повернення Медведчука – це не ностальгія за владою. Це спроба бути корисним євразійському проекту. Він великий прихильник російсько-українського злиття в будь-яких формах. Нині він намагається відновити авторитет, щоб якимось впливати на цей процес», – підкреслив В. Небоженко. На його думку, ніяких інших цілей у В. Медведчука немає. «Йому не потрібен ніякий пост, йому не потрібно повертатися в дуже велику політику. У нього явно інші цілі. Хоча я не здивуюся, якщо на виборах він виявиться на чолі однієї з партій», – зазначив політолог.

«Поки Медведчук виступає як суспільно-політичний діяч і готує свою

аудиторію до того, щоб його ідеї про контроль над владою були почуті. Це його надзавдання», – вважає політолог М. Погребинський.

«Поки Медведчук просто пропонує свої послуги. Ними може скористатися Кремль, адже для здійснення проросійських проектів у нього не так багато кандидатур. А у Медведчука збереглися хороші стосунки з Путіним», – констатує політолог В. Фесенко. Він також не виключає, що В. Медведчук може стати своєрідним ідеологом участі України в Євразійському союзі через громадський рух та інформаційну кампанію. З такою думкою згоден і директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов. «Він може запустити новий політпроект, розрахований на російськомовне населення сходу і півдня країни», – додав він.

Отже, В. Медведчук готовий до нової політичної гри, для якої, на переконання експертів, у нього є низка переваг. По-перше, В. Медведчук, відійшовши від української політики, зберігав вельми теплі стосунки з правлячими елітами Росії. Його кумівство і стосунки з В. Путіним і Д. Медведєвим забезпечували можливість вирішувати багато питань українських бізнесменів і політиків у Москві. А це, враховуючи залежність української економіки від величезного російського ринку, досить важлива позиція.

По-друге, В. Медведчук дочекався надвдалого моменту для повернення. Рейтинг Партії регіонів стрімко знижується, і головні розчаровані – базовий електорат В. Януковича: схід і південний схід країни. При цьому, всупереч наростанню протестних настроїв у цих регіонах, «підбирати» голоси там, по суті, нікому. «Помаранчеві» – слабкі і не можуть утримати навіть власний електорат, УДАР В. Кличка поки не може продемонструвати зрозумілі й ефективні підходи до жителів цих регіонів, тому «переходи» голосів від регіоналів до УДАРу поки вельми умовні. Комуністи не роблять нічого, щоб хоч якось модернізуватися і розширити електоральну базу, О. Мороз навряд чи здатний до ребрендингу і рестарту, решта – або сприймаються як пряма технологія Банкової, або недостатньо впізнавані потенційними виборцями.

Таким чином, електоральне поле відкрите й очікує зрозумілих йому гасел, риторики та обіцянок. Усе це В. Медведчук здатний йому піднести і вже намагається це робити.

По-третє, В. Медведчук тонко відчуває тренди. Йому можна відмовити в наявності харизми, але ніяк не в розумі та кмітливості, що на тлі нинішньої політичної еліти є істотною перевагою. Прекрасно розуміючи рівень розчарованості політичними елітами в цілому, В. Медведчук намагається набути іміджу «будівельника громадянського суспільства», як це впливає і з його інтерв'ю, і з загального позиціонування.

Ще один важливий момент – це можливість отримати підтримку певних бізнес-еліт, використовуючи гасло повернення до парламентської республіки. Бізнес уже на власні очі побачив, що монополізація влади рано чи пізно веде до монополізації економіки. І повернення парламентської дорадчої моделі здатне повернути ситуацію до політичного, а значить, і економічного плюралізму. Тому нині політичні переконання В. Медведчука можуть знайти

значно більшу кількість прихильників, ніж на початку 2000-х років.

Досить вдалим у контексті електоральних перспектив сьогодні виглядає рекламування В. Медведчуком гасла «Країною керуєш Ти» на бордах російською мовою і в кольорах російського триколора замість себе самого, як це роблять інші політики. Він також готовий використовувати вже призабуті, але не виконані «регіоналами» і досі актуальні для сходу гасла про російську мову та подвійне громадянство, щоб «підібрати» голоси розчарованого виборця В. Януковича. А також виступити з досить лівими ідеями про соціальну державу та мораторій на продаж землі.

Не виключено, що повернення В. Медведчука здатне змінити існуючий політичний розклад із створенням суто технологічних проєктів з активно розкручуваними в медіа і зовнішній рекламі «новими» лідерами для підбору розчарованого «біло-блакитного» електорату на Донбасі, у Криму, на Півдні України, які створюють альтернативу лідерам реальним. Не останню роль у цьому процесі може зіграти підтримка Москви, до якої схід дуже чутливий.

На перший погляд, В. Медведчук, який прекрасно знає принципи й механізми роботи української державної машини, володіє наполегливістю та має підтримку Москви, вибрав вдалий момент для нового етапу своєї політичної діяльності. Утім, на думку політологів, повернутись на політичний Олімп В. Медведчуку буде не просто. «Медведчуку важко буде увійти в русофільське поле, зворотнім боком якого є українофобія, тому що в сьогоднішній Україні вже існує гостра конкуренція за відстоювання інтересів Росії. І ті, хто грає на цьому полі, як правило, молодші, начитаніші й агресивніші за Медведчука. Вони дозволяють собі речі, яких за Кучми не дозволялося», – вказує президент центру «Український барометр» В. Небоженко.

При цьому він додає, що В. Медведчук – «жертва репресивної системи, яку він реалізовував, коли був главою Адміністрації Президента». «Усі його маніпуляції, які сьогодні застосовуються на телеканалах, підконтрольних владі, увсі темники в ЗМІ тепер працюють проти нього, так само, як і проти всіх інших. Так що шансів прорватися в політику в нього практично немає», – вважає В. Небоженко.

Інший сценарій можливий, якщо колишній «сірий кардинал» Л. Кучми таки знайде спільну мову з В. Януковичем. У такому разі нинішня активність В. Медведчука – просто пропозиція до торгу. Однак політолог нагадує, що у верхівці нинішньої влади нікого не можна назвати потенційним союзником В. Медведчука. «Усі ті, хто колись із ним співпрацював і, доходячи до непристойності, прославляв на підконтрольних Медведчуку телеканалах тодішнього Президента Кучму, сьогодні переключились на нових господарів життя», – говорить В. Небоженко.

На думку ж політолога К. Бондаренка, В. Медведчук не вписується в нинішню систему влади – його стосунки з В. Януковичем далекі від ідеалу. Діючий Президент чудово пам'ятає, що 2004 р. В. Медведчук грав не на його боці, а намагався зробити все, аби уможливити третій термін президентства Л. Кучми.

На сьогодні колишні впливові «есдецькі» групи вже розпалися, тож В. Медведчуку доведеться формувати нову команду, яка, за припущеннями К. Бондаренка, може бути представлена такими персонажами, як одеський керівник партії «Родіна» І. Марков та міністр освіти та науки Д. Табачник.

Якщо В. Медведчукові вдасться повернутися, то він, певно, конкуруватиме з В. Януковичем на виборах у 2015 р., не виключає експерт. Він перебиратиме електорат на сході України, тим паче, що в нинішнього Президента дуже напружені стосунки з Росією.

Директор Агентства моделювання ситуацій В. Бала у свою чергу переконаний, що перш ніж повернутися у політику В. Медведчуку треба публічно визнати помилки, які він свого часу припустився в адміністрації Л. Кучми. «Медведчук не надавав великого значення громадянському суспільству, – каже політолог. – Думав, усі проблеми може вирішити бюрократичний апарат. Вирішував питання поза межами громадського обговорення, все будував на кулуарних домовленостях. Якщо вдасться переступити через таку звичку і вийти на рівень прозорості та публічності у своїй діяльності, серйозних проблем по розбудові руху не буде».

У поверненні В. Медведчука експерт вбачає дві причини. Перша з них особиста: її мотивами виступають амбіції самореалізації. В. Медведчук почувається не зовсім комфортно за межами політики, бо він займався нею активно та результативно. Друга причина полягає в тому, що 50 % людей не сприймають нинішніх українських політиків. Не визначена ситуація з особистостями, які представлятимуть провладні та опозиційні сили. Найближчим часом є велика ймовірність зміни політичних поколінь. Через усе це виникне багато вільного простору, який треба буде комусь заповнювати. В. Медведчук це все прорахував.

Відповідаючи на питання, чи вплине на теперішнє сприйняття громадянами В. Медведчука асоціювання його з Л. Кучмою, В. Бала зазначив, що насправді люди сприймають правління Л. Кучми як не найгірший період. «Позитивні моменти того часу можуть зіграти на руку В. Медведчуку, бо він тоді був активним політичним актором і досі лишається одним із кращих політичних діячів, а не політиканів, які ходять на телешоу й нічого не вирішують. В. Медведчук був людиною, яка генерувала й доносила ідеї. Його повернення буде позитивним для країни. Чим більше буде таких важковаговиків у політиці, тим швидше ми рухатимемося вперед й адекватно реагуватимемо на виклики», – вважає політолог.

Незалежний журналіст В. Кіпіані, відомий борець із темниками від В. Медведчука та автор досліджень на цю тему, зазначив, що «Медведчук заявив про повернення в публічну політику через “Фейсбук” – місце, де немає цензури, дутих авторитетів і діють зовсім не закони й поняття, за якими живуть представники олігархічного класу». Перед тим він розміщував «замовні» статті в регіональній пресі. Усе це свідчить про те, що йому стало «нудно» і він повернеться». Версія В. Кіпіані: «аби знову стати представником крайньо проросійської групи у владі».

«Ідеться не про гасла захисту російської мови, якими жонглюють перед

виборами, а про власне російську політику як зразок для наслідування, – припускає журналіст. – Не секрет, що Медведчук на посаді глави АП використовував не тільки російських політтехнологів, а й намагався впровадити на нашому ґрунті ідеологеми “суверенної керованої демократії”» – добрий цар, особливий шлях, антилібералізм, союз з РФ, одержавлення всього і вся, і загалом – презирство до людей, яким наперед визначено роль гвинтиків».

Наразі щодо майбутнього В. Медведчука в українській політиці можна лише висувати припущення. Очевидно, що без такого величезного ресурсу – адміністративного, медіа, фінансового, яким цей політик володів у першій половині 2000-х років, він не зможе стати помітним гравцем на нинішній політичній карті України. Утім, той факт, що він був та, очевидно, залишається каналом зв'язку з Кремлем, може використати як козир і створене В. Медведчуком громадське об'єднання, і ті політичні сили, на боці яких він, можливо, гратиме. В. Медведчук є досвідченим і кваліфікованим політиком, надзвичайно сильним юристом, і його повернення може змінити баланс у бік однієї з політичних сил. Враховуючи це, не варто відкидати варіанту переформатування дій влади чи опозиції, спрямованих або на залучення В. Медведчука в союзники, або на його політичну нейтралізацію.

Партійна позиція

А. Потіха, наук. співроб.

У СПУ назріли зміни

28 квітня 2012 р. в Києві в залі засідань обласної ради відбувся перший етап XVIII з'їзду СПУ. На порядок денний було винесено три питання: про підсумки об'єднавчого процесу; про участь СПУ у виборах до Верховної Ради 28 жовтня 2012 р.; вибори керівних органів партії.

З доповіддю «Про підсумки об'єднавчого процесу» виступив заступник голови СПУ з питань організаційно-партійної роботи В. Сільченко. За його словами, до лав СПУ влилося понад 15 тис. колишніх членів партій – суб'єктів об'єднання. Особливою активністю відзначилися представники Всеукраїнської партії «Діти війни» та Селянської партії України. Як зазначив В. Сільченко, добре поставлено роботу з прийому до СПУ представників партій-суб'єктів у Вінницькій, Волинській, Житомирській, Закарпатській, Київській, Сумській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій та Черкаській обласних організаціях. «Водночас у деяких областях ця робота проводилася слабо. Дався взнаки вплив ззовні, спрямований на розкол партії колишніми учасниками переговорних процесів, що підтвердили події в Рівненській обласній організації СПУ», – підкреслив В. Сільченко.

Як відомо, у грудні минулого року, з метою посилити свій вплив на

виборців, соціалісти об'єдналися з кількома партіями в єдину політичну силу – під час XVII з'їзду СПУ до партії приєдналися Селянська партія України на чолі з З. Холоднюком, партія «Соціалістична Україна» на чолі з В. Гошовським, Всеукраїнська партія «Діти війни» на чолі з В. Іващенко, «Діти війни» Народної партії України на чолі з В. Патлачуком, а також партія «Козацька слава» на чолі з С. Селівановим.

Крім того, під час XVII з'їзду делегати прийняли меморандум про об'єднання лівих і лівоцентристських партій, а також ухвалили маніфест Соціалістичної партії України «До товариства соціальної справедливості», у якому визначили програмні цілі й завдання СПУ з побудови демократичного соціалізму в Україні.

Можна також нагадати, що в грудні 2011 р. тодішній лідер партії О. Мороз запевняв, що СПУ в наступному парламенті матиме власну фракцію. За його словами, у список партії буде включено багато молодих перспективних людей, які зможуть претендувати на підтримку в суспільстві. Відповідаючи на запитання, чому СПУ все-таки не об'єдналася із партіями, котрі очолюють колишні соціалісти, зокрема. Й. Вінський та С. Ніколаєнко, О. Мороз сказав, що тут не йдеться про якісь там ревності. «З мого боку амбіцій не було ніяких», – зазначив він, додавши, що об'єднання не відбулося, але переговорний процес триває. Також, за словами тогочасного лідера СПУ, перешкодою для об'єднання стали суто технічні питання, оскільки ті, хто об'єдналися, пропонували об'єднання партій, а не ліквідацію своїх партій та вступ до СПУ.

О. Мороз наголосив, що в українському законодавстві не виписану процес об'єднання партій – тому б виникли великі складнощі у Міністерстві юстиції з приводу легітимізації процесу об'єднання партій. Він підкреслив, що об'єднання СПУ з п'ятьма партіями відбувалося на основі приєднання цих партій до СПУ, їх самоліквідації – таким чином, назва і програмні документи СПУ не змінювалися.

Проте це не додало політичних дивідендів соціалістам. Значна частина колишніх членів партій, які влилися до СПУ, незабаром залишили лави соціалістів. Більшість з них перейшли до провладних політичних сил у своїх регіонах. Та й саме рішення про злиття партій в одну виявилось не зовсім легітимним. Зокрема, Міністерство юстиції визнало незаконним рішення з'їзду Селянської партії про приєднання до Соціалістичної партії. «Міністерство юстиції України проаналізувало ситуацію і дійшло висновку, що (оскільки) 8 жовтня 2011 р. з'їзд Селянської партії звільнив З. Холоднюка з посади голови, виключивши його з партії за деструктивні дії, усі подальші дії партії, пов'язані з З. Холоднюком, з ліквідації партії і входження в Соцпартію є незаконними», – ідеться в повідомленні прес-служби Селянської партії.

За інформацією ЗМІ, Мінюст ухвалив таке рішення у відповідь на звернення 21 обласної організації Селянської партії про нелегітимність перебування на посаді голови партії З. Холоднюка, про ліквідацію партії і про її входження в СПУ.

На переконання експертів, «ліві» поки що не готові діяти єдиним фронтом. Проте делегати першого етапу XVIII з'їзду СПУ з оптимізмом заявляли, що партія має значний потенціал і буде шукати порозуміння з можливими партнерами.

Делегати з'їзду відзначили необхідність подальшої реалізації домовленостей щодо приєднання представників партій-суб'єктів до лав СПУ, а також юридичного супроводу процесу припинення діяльності цих партій.

Про участь соціалістів України в парламентських виборах 2012 р. доповів перший заступник голови СПУ з організаційно-кадрової роботи, організації виборчого процесу та його ресурсного забезпечення П. Устенко.

Торкнувшись стратегічних питань розвитку держави та першочергових завдань Соцпартії, він наголосив, що СПУ – перша партія в Україні, яка піде до парламенту за відкритими списками, створюючи, таким чином, нову політичну реальність у відповідь на порожні обіцянки нинішніх парламентарів затвердити відкриті списки законодавчо. «Не в закритих кабінетах, а на майданах та площах великих міст України ми разом з виборцями складемо наш відкритий список на парламентські вибори. До фінального переліку кандидатів увійдуть ті, хто набере найбільше голосів у кожному регіоні, причому голосування відбуватиметься в прямому ефірі українського телебачення. Кожен із цих кандидатів займе місце у відповідній п'ятірці виборчого списку СПУ», – зазначив П. Устенко.

У свою чергу О. Мороз нагадав, що на попередніх з'їздах було прийнято рішення, що соціалісти – народні депутати минулих скликань на виборах 2012 р. балотуватимуться виключно за мажоритарними округами. Тобто до цього річного виборчого списку СПУ увійдуть абсолютно нові представники соціалістів. Крім того, О. Мороз запропонував обрати новим головою СПУ П. Устенка. Також для обрання головою Соцпартії було запропоновано кандидатури В. Семенюк-Самсоненко та Д. Русака, проте останній зняв свою кандидатуру на користь В. Семенюк-Самсоненко.

Вибори, як і визначено Статутом СПУ, відбулися шляхом таємного голосування. За П. Устенка свої голоси віддали 267 делегатів із 342 зареєстрованих, В.Семенюк-Самсоненко підтримали 70 делегатів.

Новий голова СПУ подякував партійцям за високий рівень довіри, закликав активізувати роботу з виконання прийнятих рішень, забезпечити повернення Соцпартії до парламенту для створення реальної протизваги «капіталістичним партіям». На пропозицію П. Устенка з'їзд одностайно обрав багаторічного лідера соціалістів О. Мороза постійним членом Політради і Політвиконкому СПУ.

Головою Центральної контрольної комісії СПУ було знову обрано А. Ікранова. З'їзд також обрав Політраду СПУ, на засіданні якої було обрано Політвиконком.

П. Устенко у своїй промові до делегатів з'їзду наголосив, що соціалісти послідовно домагатимуться відновлення справедливості, справедливого розподілу ресурсів, національних багатств країни. «Ми маємо наповнити реальним змістом такі поняття, як соціальна захищеність, соціальна

справедливість, рівність перед законом», – підкреслив новий лідер СПУ. Він зазначив, що кожен українець має право жити у країні, де діють базові принципи справедливості, де всі права громадянина реально захищені.

Лідер СПУ запевнив, що партія йде на вибори в жорсткій опозиції до влади. «Ми йдемо на вибори як жорстка опозиція до влади, яка, прикриваючись ліберальними гаслами, діє в інтересах кількох сімей», – заявив П. Устенко.

На його переконання, усі монополії повинні бути повернені у власність держави. Також необхідно перевірити умови приватизації стратегічних підприємств, починаючи з 1992 р. При цьому голова СПУ заперечує можливість реприватизації. «Ми не поділяємо комуністичні гасла – забрати і поділити по-новому. Наша позиція наступна: монополії мають контролювати держава чи місцева громада», – зазначив лідер СПУ.

Крім того, П. Устенко вважає, що олігархічний капітал забезпечує свою конкурентоспроможність за рахунок держави. Він користується газом внутрішнього видобутку, вартість якого, за граничними розрахунками, з урахуванням усіх інвестицій в розвиток, становить 75 дол. за 1 тис. куб. м. Комунальні ж підприємства платять за імпортований газ по 500 дол. Тому газ внутрішнього видобутку має спрямовуватися на комунальні потреби і потреби громадян, а імпортовані енергоресурси за відкритими контрактами або на будь-якій іншій підставі повинні купувати комерційні підприємства. «Їм треба виходити на ринки Туркменістану, Узбекистану, Азербайджану – і контрахувати енергоносії звідти», – вважає голова СПУ.

Щодо нового лідера СПУ, то, на думку експертів, він себе особливо ще не проявив, але має всі шанси стати одним з відомих діячів Української держави.

Про можливу зміну голови СПУ говорили ще до з'їзду, але це питання залишалось відкритим до виборів нового лідера партії. Як зазначають оглядачі ЗМІ, раніше О. Мороз повідомляв, що має намір оголосити делегатам квітневого партійного з'їзду про свою відставку. Зокрема, він заявив, що збирається балотуватися до Верховної Ради за мажоритарним округом, а партійний список повинна очолити інша людина. Врешті-решт О. Мороз не став заперечувати можливість своєї відставки, але говорити прямо про це не захотів. «Партія ухвалила рішення про те, що колишні народні депутати будуть іти у Верховну Раду тільки по мажоритарних округах, тому я повинен сам продемонструвати таку ж старанність і йти по округу», – заявив він, уточнивши, що не зможе очолити виборчий список Соцпартії.

Разом з тим, у прес-службі СПУ заперечували, що О. Мороз подав заяву про відставку, зазначаючи, що повідомлення з цього приводу у ЗМІ не відповідають дійсності.

Проте в партії не заперечували можливі кадрові зміни. «Вони дійсно можливі, це давно визначена тема з'їзду, але, по-перше, не з причини погіршення здоров'я лідера партії. Якщо і так, то, швидше за все, через “здоров'я” суспільства, яке вимагає невідкладних ін'єкцій від байдужості.

По-друге, вплив О. Мороза на політику партії залишиться, як і лінія партії в цілому, оскільки мова йде про ідеологічну партію за визначенням, яка об'єднує людей за переконаннями, а не є політичною прикрасою бізнес-структур», – сказано в заяві партії.

На думку багатьох експертів, що б там не говорили в СПУ, але зміна керівника партії демонструє те, що самі соціалісти не вірять у проходження СПУ до Верховної Ради за партійними списками. Єдина можливість мати своїх представників у парламенті – це мажоритарні округи.

Більшість оглядачів також не вірять у те, що обрання нового лідера якось покращить перспективи соціалістів, принаймні в майбутній парламентській виборчій кампанії. Свідченням цього може бути, наприклад, інформаційна «тиша» навколо СПУ: висвітлюючи роботу з'їзду соціалістів, ЗМІ, як правило, обмежились лише короткими інформаційними повідомленнями (*Нова політична реальність диктує необхідність змін // (www.tovarish.com.ua). – 2012. – 08.05; Мороз О. Питання з приводу нового лідера СПУ вирішить з'їзд партії // (www.rbc.ua). – 2012. – 19.04; СПУ: Мороз ніяких заяв про відставку не писав // (http://news.dt.ua). – 2012. – 19.04; Правые объединились. Объединятся ли левые? // (www.spu.in.ua). – 2012. – 07.05; Мін'юст забрав у Мороза одну партію // (www.pravda.com.ua). – 2012. – 28.01; Мороз А. Изменение системы власти – первый и главный лозунг социалистов на выборах-2012 // (www.spu.in.ua). – 2012. – 4.05).*

В об'єктиві – регіон

А. Худенко, влас. кор.

Перспектива виборів мера столиці: хто хоче бути мером?

Термін повноважень діючого мера Києва Л. Черновецького закінчується 15 травня 2012 р. Після цього мали б відбутися вибори нового міського голови. Але, як відзначають експерти, Верховна Рада вирішила з цим трохи почекати. Адже для багатьох політиків «не склались необхідні умови».

Дехто вважав за потрібне провести вибори мера Києва влітку, коли думаючий електорат і молодь переважно перебуває за межами міста. Крім того, розрахунок робиться на політичні дивіденди від проведення Євро-2012. За задумом, такі стартові умови мають полегшити завдання кандидату від влади та ускладнити життя опозиції.

За словами експертів, якщо виходити із вимог ЗУ «Про вибори депутатів місцевих рад», то у п. 2 ст. 14 зазначається, що чергові вибори депутатів, сільських, селищних, міських голів проводяться одночасно на всій території України. Оскільки на останніх місцевих виборах для Києва зробили виняток, залишається спірним питання, якими мають бути вибори міського голови –

черговими чи позачерговими. Проте в тому самому законі, зокрема у п. 1 ст. 15, ідеться, що як чергові, так і позачергові місцеві вибори призначаються не пізніше, ніж за 60 днів до дня голосування, а виборча кампанія розпочинається за 50 днів до дня виборів.

Зрозуміло, що до середини травня Верховна Рада не буде приймати рішення щодо виборів мера столиці. Наступний пленарний тиждень триватиме в парламенті з 15 до 25 травня, тобто якщо в цей період буде проголосована постанова про вибори столичного голови, вони можуть відбутися в другій половині липня – початку серпня поточного року.

Опозиція, у свою чергу, наполягає на проведенні столичних виборів разом з парламентськими, тобто 28 жовтня 2012 р. Відповідний проект постанови ВР «Про призначення чергових виборів Київського міського голови та позачергових виборів депутатів Київської міськради» зареєстрували депутати від опозиції.

Ще в лютому представники більшості називали таку ідею «розумною» і обіцяли її підтримати. Але, як відзначають експерти, Партія регіонів, скоріше за все, не погодиться з варіантом опозиції. Одночасні вибори мера і Київради їм не потрібні. Владі не вигідно на рік раніше розпускати більш-менш керовану більшість у Київграді.

Водночас заступник голови Центральної виборчої комісії А. Магера вважає, що одночасно вибори мера Києва і депутатів Київської міськради проводити не можна. «Термін повноважень київського міського голови закінчується у 2012 р., а депутатів Київради – у 2013 р. Яка це буде конкретно дата? Приймати таке рішення – це виключно прерогатива парламенту», – зазначив А. Магера.

Депутати міськради також вважають, що їхні повноваження закінчуються в наступному році. «Вибори до Київради мають відбутися у 2013 р. Якщо проводити їх у 2012 р., виходить, що міськрада не дотягує до закінчення свого терміну, а значить, це вже дострокові вибори, які окремо має призначити парламент», – заявив секретар фракції УДАР у Київграді В. Карпунцов.

Разом з тим заступник глави парламентського Комітету з державного будівництва та місцевого самоврядування Ю. Ключковський («Наша Україна – Народна самооборона») вважає, що «вибори в Києві правильно провести вже неможливо». «Багато хто забув одну з норм чинної Конституції про те, що всі місцеві вибори повинні проводитися одночасно, а значить, найближча їхня дата – 2015 р. – це як один із варіантів», – сказав Ю. Ключковський.

На його думку, дата місцевих виборів у столиці «буде результатом політичних домовленостей».

У політичному середовищі також побутує думка про те, що влада може взагалі відмовитися від цього річного проведення виборів у Києві, а призначити їх у 2013 р. одночасно з виборами депутатів Київради. Такий варіант можливий у тому разі, якщо на Банковій таки зрозуміють, що різноманітні технології не дадуть бажаного електорального ефекту їхньому кандидату. За умов об'єднання опозиції та висунення спільного кандидата

невпевненість влади істотно зросте.

На думку експертів, напередодні парламентських виборів українська опозиція може отримати хорошу нагоду продемонструвати виборцям свою силу. Як відомо, у столиці наразі місцеві мешканці більше симпатизують опозиції, ніж владі. У таких умовах результати виборів у Києві матимуть не лише реальні політичні наслідки, але й слугуватимуть психологічним сигналом для мобілізації всіх опонентів діючої влади. Більш прогнозована перемога опозиції на виборах мера Києва нагадає вітчизняному виборцю просту річ: владу можна перемагати навіть у самому серці країни. У подальшому це може вплинути на результати виборів до ВР.

Представники влади це розуміють, тому й не поспішають призначати вибори мера столиці до парламентських виборів. Щоправда, тривалий час провладні політики зазначали, що вибори мера мають відбутися до парламентських виборів. Зокрема, лідер фракції Партії регіонів О. Єфремов не виключав, що вибори київського мера відбудуться до парламентських виборів 2012 р.

За його словами, у 2008 р. відбулися вибори мера столиці та вибори депутатів Київської міськради. «Депутати обиралися на п'ять років за попереднім законодавством, мер – на чотири роки, тому цього року спливає строк повноважень мера, і Верховній Раді доведеться розглядати цього року питання про вибори мера Києва», – зазначив О. Єфремов.

На його думку, щодо питання про терміни проведення виборів мера в столиці є дві точки зору: перша – поєднати ці вибори з парламентськими і друга – вибори мера та парламентські розвести в часі. «Скоріше за все, переважатиме друга», – сказав він.

На думку експертів, може бути кілька варіантів, чому більшість не поспішає призначати вибори в столиці. Перший варіант – влада не дуже переймається посадою мера (що мало ймовірно). Інший – тактичний: переграти опозицію, яка орієнтується на В. Кличка.

Щодо першого варіанту, то, як відомо, у 2010 р. після внесення змін до ЗУ «Про столицю України – місто-герой Київ» були розмежовані посади і повноваження мера Києва і керівника КМДА. Де-факто і де-юре столицею став керувати призначений Президентом України голова міської адміністрації О. Попов, а діючого міського голову Л. Черновецького було відправлено в політичну «відпустку».

За словами експертів, новообраний мер Києва теж матиме лише номінальну владу. Тож виникає логічне запитання: для чого владі боротися за посаду міського голови, який фактично нічого не вирішує? Насправді вирішує, але для цього йому потрібна підтримка депутатів Київради. Поки нинішній голова КМДА опирається на більшість у Київграді. Однак уже у 2013 р. ситуація може змінитися – після виборів у міськраду, можливо, прийдуть нові політичні сили і не виключено – опозиційні. У поєднанні з опозиційним міським головою Партія регіонів може втратити вплив у столиці.

У цій ситуації об'єднана опозиція повинна не тільки заявами підтримати

реального кандидата на виборах у Києві, але й публічно пообіцяти, що разом ініціюватимуть внесення змін до Закону «Про столицю» і повернуть повноваження новообраному меру Києва. Якщо навіть не зараз, то вже в новому скликанні Верховної Ради.

Тим часом, як відзначають експерти, лідер партії УДАР В. Кличко на сьогодні залишається єдиним політиком, хто здатний скласти конкуренцію владному кандидату О. Попову.

Нещодавно лідери об'єднаної опозиції заявили, що готові підтримати В. Кличка на виборах київського міського голови. При цьому, на думку експертів, опозиція вимушена буде орієнтуватися на В. Кличка, навіть якщо той зберігатиме політичну дистанцію. Адже лідери «Батьківщини» і «Фронту змін» не мають у Києві запасного кандидата.

На думку експертів, об'єднана опозиція зобов'язана підтримати кандидатуру В. Кличка за будь-яких обставин. Для неї це стане тестом на здатність домовлятися задля підтримки найбільш рейтингового кандидата на виборах.

Ю. Тимошенко закликала В. Кличка остаточно визначитися щодо своєї участі у виборах мера. На її думку, в опозиції немає часу, щоб підготувати іншого кандидата для Києва. «Переконана, що і вся об'єднана опозиція його також підтримає. Думаю, він виграє ці вибори. Але, наскільки я бачу, Віталій іще не вирішив остаточно – балотуватися йому на мера столиці чи ні? Хтось переконує його в тому, що варто відмовитися від міських амбіцій для кращого політичного майбутнього», – зазначила Ю. Тимошенко.

За її словами, не хотілося б, щоб В. Кличко відмовився від участі у виборах мера Києва. «Бо в такому разі виборів як таких не буде: Партія регіонів просто призначить на посаду мера “легіонера” Попова», – переконана екс-прем'єр.

На думку Ю. Тимошенко, за два чи три місяці підготувати нового кандидата для Києва – це утопія. «До рівня підтримки Кличка такий кандидат не виросте, хоч би що ми робили», – зазначила вона.

У свою чергу А. Яценюк також заявив, що об'єднана опозиція вирішила підтримати лідера партії УДАР В. Кличка на виборах мера Києва. З його слів, для цього об'єднана опозиція й В. Кличко повинні узгодити свої дії. «Ми підтримуємо його заяву про те, що він балотується в мери Києва й об'єднана опозиція висловлює підтримку. І для цього нам потрібно дуже серйозно сісти за стіл переговорів і обговорити те, які цілі ставляться на мерській кампанії і які межі загальної відповідальності є поміж кандидатом на посаду мера й об'єднаною опозицією», – зазначив він.

А. Яценюк додав, що опозиція не може допустити програшу В. Кличка в майбутній кампанії з виборів мера столиці.

Сам же В. Кличко заявив, що готовий іти на вибори мера. При цьому він зазначив, що якщо інші опозиційні сили, крім його партії, виставлять своїх кандидатів на виборах мера Києва, то вони будуть працювати на владу. Таку думку він висловив, коментуючи можливість висунення на цю посаду кандидатури О. Кужель. «Опозиція, яка себе позиціонує як опозиція, якщо

вона буде висувати інших кандидатів, це означає, що ці кандидати працюють як технічні кандидати на владу», – сказав він.

В. Кличко закликав врахувати помилки опозиції в Обухові під Києвом на виборах київського міського голови. «Особисті амбіції людей – це національна загроза, тому що цього в політиків не повинно бути. Повинні всі політичні сили віддати свої голоси, щоб перемогти найбільш рейтинговому кандидату в будь-якому регіоні. Якщо ми говоримо про Київ, якщо є рейтинговий кандидат, інші повинні віддати голоси, щоб він переміг», – упевнений В. Кличко.

Водночас політик заявив про самостійну участь УДАРу в парламентській кампанії, у зв'язку з чим деякі експерти висловлюють припущення, що саме амбіції В. Кличка можуть зіграти злий жарт не лише з ним, а й з опозицією в цілому. Адже він має шанс потрапити до парламенту і стати мером, а поєднати депутатство з мерством неможливо. Цим може скористатись влада. Саме це і є можливий другий варіант того, чому більшість не поспішає з призначенням виборів мера столиці. Влада вичікує.

Після того, як об'єднана опозиція висловилася на підтримку кандидатури В. Кличка на виборах київського голови і відмовилася виставляти свого кандидата, влада може перенести дату виборів з липня на жовтень, мотивуючи це необхідністю зекономити бюджетні кошти.

Поєднання мерських виборів у Києві з парламентськими вибиває В. Кличка з боротьби за головне крісло в столиці, оскільки йому для перемоги на виборах у Верховну Раду необхідно очолити список своєї партії УДАР. Як зазначають експерти, балотуватися одночасно і в мери, і до Верховної Ради В. Кличко не зможе. З одного боку, у виборців столиці буде цілком зрозуміла осторога з приводу того, що В. Кличко в разі проходження його політсили у ВР і перемоги на виборах у Києві, обере роботу в парламенті. З іншого – якщо В. Кличко відмовиться очолити партійний список, то його УДАР ризикує розділити долю інших аутсайдерів виборів.

Отже, на думку експертів, В. Кличку доведеться зробити вибір – або він веде свій УДАР у ВР, або сам іде в мери, а його партія сходить з дистанції. Враховуючи високі рейтинги УДАРу, у які В. Кличко вірить, можна припустити, що його оточення не дасть своєму лідерові припинити боротьбу за місце в парламенті.

За словами експертів, таким чином О. Попов позбавляється свого головного конкурента, адже інші можливі опозиційні кандидати не зможуть скласти йому істотної конкуренції. Ні О. Кужель, ні будь-хто інший виграти у нинішнього глави КМДА просто не зможуть.

Щоправда, деякі експерти вважають, що О. Кужель має великі шанси бути обраною мером Києва завдяки високому авторитету серед представників малого і середнього бізнесу. Таку думку висловив голова правління Фонду «Українська політика» К. Бондаренко. «Я думаю, якщо Олександра Володимирівна висуне свою кандидатуру в мери Києва, то за короткий час вона може досягти доволі високих електоральних результатів за рахунок її авторитету серед представників малого і середнього бізнесу і за

рахунок того, що вона знає проблеми підприємців Києва і знає, як говорити з ними», – зазначив К. Бондаренко.

Він також зауважив, що О. Кужель розмовляє з підприємцями тією мовою, яка їм зрозуміла, тобто «мовою цифр, аргументів і фактів, а не гасел», у той час як багато політиків проголошують правильні гасла без видимого шляху їх втілення. «Мало сказати, що влада погана, а ми будемо кращі, або що ми прийдемо і все при нас буде краще, або що ми перетворимо Київ на європейську столицю, і так далі. Потрібно показати, як це можна зробити. От якраз Кужель могла б дати рецепт, як провести ці зміни в Києві», – вважає політолог.

Відповідаючи на запитання журналістів, чи може позиція підприємців щодо кандидатури мера переважити вибір літніх мешканців столиці, які навряд чи віддадуть свої голоси за О. Кужель, К. Бондаренко зазначив, що в Києві приблизно однакова кількість людей старшого покоління і працюючих. За його словами, представники малого і середнього бізнесу дуже часто не приходили на виборчі дільниці, тому що не бачили серед кандидатів тих, хто захищав би їхні інтереси, а тому не розуміли, навіщо віддавати їм свій голос.

Коментуючи дискусію щодо нинішніх потенційних кандидатів у мери столиці, політолог зазначив, що наразі обговорюється дилема В. Кличко чи О. Попов, однак якщо у гру включиться О. Кужель, то може змінитися виборча картина в Києві.

Щоправда, сама О. Кужель запевнила, що не братиме участі у виборах мера Києва, якщо опозиція домовиться з В. Кличком як єдиним кандидатом у мери.

На думку експертів, якщо опозиція буде довго вирішувати, за кого голосувати, у влади є всі шанси перемогти на виборах мера. Найбільш імовірним кандидатом від влади може бути О. Попов.

За інформацією ЗМІ, О. Попов сподівається, що Партія регіонів запропонує йому балотуватися на посаду мера. «Закон сьогодні не дає можливості бути самовисуванцем. ... Тому вибору тут, скажімо так, немає і, якщо Партія регіонів мені довірить, щоб я був кандидатом, я, безумовно, буду балотуватися саме таким чином», – зазначив О. Попов.

При цьому він вважає, що вибори влітку йому не вигідні через Євро-2012. «Що стосується літа цього року, то я вважаю, що для мене як для кандидата це дуже несприятливий час. У нас проводиться Євро-2012 і, безумовно, місцева влада повинна забезпечити на високому рівні всі ці заходи, які потребують уваги влади, і в мене не буде часу займатися політичною кампанією», – вважає О. Попов.

Проте експерти відзначають, що О. Попов поки що не має високого рейтингу і немає впевненості, що він перемаже на виборах. Незважаючи на зростання підтримки голови Київської міськдержадміністрації, його рейтинг все ж поступається рейтингу В. Кличка, а підтримка останнього опозицією і її ресурсом підвищує ризик програшу О. Попова. Як зазначають експерти, ціна занадто велика, оскільки втрата Києва значно знизить стартові можливості Партії регіонів і, навпаки, підвищить рівень підтримки опозиції,

покаже, що вона здатна об'єднаними зусиллями перемагати. При цьому суміщення виборів мера в Києві з парламентськими вибиває В. Кличка з боротьби за головне крісло в столиці, оскільки йому для перемоги на виборах у Верховну Раду необхідно очолити список своєї партії УДАР. Це шанс для провладного кандидата. Чи схоче Партія регіонів обрати ним О. Попова, поки що невідомо. Адаже про намір поборотися за крісло мера столиці вже заявив народний депутат від Партії регіонів В. Горбаль, який навіть готовий запропонувати свою програму розвитку столиці. «Перше, чим я займусь, – це збереження історичного вигляду Києва. Також буду займатися соціальними проблемами: ремонтувати дороги, будувати мости, наведу порядок у метро, займусь будівництвом доступного житла», – заявив «регіонал».

У Партії регіонів подібні заяви не коментують. Проте можна прогнозувати, що остаточне рішення стосовно того, коли саме відбудуться вибори мера Києва, буде прийнято Верховною Радою тоді, коли партія влади визначиться з власним кандидатом.

В. Пальчук, канд. наук із соц. ком., мол. наук. співроб.

Позиція ВО «Свобода» в об'єднавчому процесі опозиційних сил

ВО «Свобода» заявляє про готовність висувати від своєї політичної сили партійний список на наступних виборах депутатів до Верховної Ради України, що відбудуться в жовтні 2012 р. На переконання цієї партії, найкращий сумарний результат об'єднаних сил опозиції досягається саме тоді, коли вони йдуть на парламентські вибори двома колонами – ліберально-демократичною («Батьківщина» – «Фронт змін») та націоналістичною (ВО «Свобода»).

Стосовно мажоритарного списку кандидатів у депутати українського парламенту лідер цієї політичної сили О. Тягнибок підтримав позицію КОДу щодо висунення на кожен мажоритарний округ єдиного кандидата від комітету. На думку представників цієї партії, така тактика є найбільш ефективним форматом участі об'єднаної опозиції на майбутніх парламентських виборах.

Оцінюючи перспективи такого підходу до участі ВО «Свобода» у виборчій кампанії, оглядачі ряду видань зазначають, що подібні заяви спроможні «зруйнувати міф про єдину опозицію» і, як наслідок, роздробити електоральне поле прихильників опозиційних сил. На їхню думку, провладна більшість зацікавлена в тому, щоб опозиція брала участь у виборчому процесі якомога більшою кількістю колон. Зокрема, політтехнолог А. Золотарьов переконаний, що єдиний список кандидатів від опозиції з пропагандистської точки зору – це правильний хід, це те, що хочуть виборці. Проте це не є об'єднана опозиція, якщо вона йде на вибори декількома колонами. На сьогодні виборці спостерігають об'єднання лише двох значних опозиційних сил та партій-учасниць КОДу, що не мають шансів подолати 5-

відсотковий бар'єр. Однак експерт зазначає, що є інші партії, зокрема «Свобода», яка позиціонує себе як активного учасника КОДу. У зв'язку з цим А. Золотарьов підсумовує, що консолідація зусиль опозиції в рамках КОДу підвищує її шанси на наступних виборах, проте, все ж таки, на думку експерта, це не є об'єднана опозиція.

У свою чергу представники «Свободи» зазначають, що обраний ними формат участі у виборах – це погоджена позиція КОДу, яка має під собою цілком реальне підґрунтя. Вона відповідає соціологічним дослідженням, які показують, що спільний партійний список «Свободи», «Фронту змін» і «Батьківщини» набирає менше, ніж якщо «Свобода» йде окремо. На сайті ВО «Свобода» зазначається, що будь-яка соціологія свідчить, дві чи три опозиційні колони сумарно набирають на 6–7 % більше, ніж так званий «єдиний список». У «Свободі» такі результати соціологічних досліджень пояснюються тим, що кожна партія має своїх твердих прихильників, які далеко не завжди згодні голосувати за носіїв чужих їм ідей. Є різниця в електораті: не завжди «свободівський» електорат і певна частина прихильників «Фронту змін» і «Батьківщини» сприймають ідею такого об'єднання в один список. Для багатьох прихильників нинішніх політичних партнерів «Свободи» може бути неприйнятною і присутність представників цієї політичної сили в гіпотетичному «єдиному списку».

Дану точку зору підтримує директор Центру прикладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенко, який назвав об'єднання «Батьківщини» з «Фронтом змін» «найбільш гармонійним злиттям». Так, за словами політолога, сукупний рейтинг цих політичних сил до об'єднання становив 31 %, а після – він опустився до 30 %. Тобто втрати в електораті в разі об'єднання опозиційних сил неминучі. При цьому, за його словами, у разі приєднання до цього списку ще й «Свободи», рейтинг об'єднаної опозиції не піднявся б вище 30 %.

Соціолог, керівник Фонду «Демократичні ініціативи» І. Бекешкіна підтверджує дані здійснених соціопитувань, відповідно до яких результати опозиційних сил, що йдуть на вибори кожна окремо, і тих самих партій за єдиним списком відрізняються на 1 %. Водночас вона стверджує, що на перший погляд здається смислу в об'єднанні немає. Утім, на її переконання, це не так: об'єднавшись, опозиційні партії не будуть працювати один проти одного, взаємно знищуючи рейтинги. Така думка ув'язується з позицією керівника Комітету виборців України О. Черненка. На його переконання, «опозиція, зібравшись в єдиний кулак, отримує психологічну перевагу, що означає у перспективі зростання рейтингу. Особливо, у тому випадку, коли виборцям своєчасно покажуть весь список кандидатів від опозиції».

Як відомо, на противагу позиції ВО «Свобода» лідер «Батьківщини» Ю. Тимошенко закликає до входження в склад єдиного списку якомога більше партій. «Коли я говорю про єдину опозицію, то маю на увазі об'єднання в один партійний список, ще й УДАРу, “Свободи”, “Громадянської позиції”, “Нашої України” на чолі з В. Наливайченком. Я вважаю, що це єдино можливий формат участі опозиції в парламентських

виборах», – зазначається в листі Ю. Тимошенко. При цьому, на її думку, «найголовніша загроза – це самостійний похід УДАРу і “Свободи”».

Іншу точку зору висловив політолог В. Небоженко. На його переконання таке об’єднання всіх і вся може бути «тільки примусово і тільки в Лук’янівській тюрмі». «Пропонуючи об’єднатися всім, Тимошенко прекрасно розуміє, що це дуже важко. Насправді провладна більшість не боїться такого об’єднання. Чим більше, чим рихліше, чим неякісне буде це об’єднання, тим більше там буде сфабриковано тушок. Вона вимагає об’єднання не тому, що не розуміє всієї сумнівності і небезпечності цього, а тому що хоче різко посилити свою політичну складову. Бути об’єднувачем опозиції», – роз’яснив власну думку політолог.

Оглядачі ряду видань переконані, що об’єднуватися опозиційним силам на виборах доцільно лише з метою отримання більше депутатських мандатів. Якщо опозиційні партії чи їх представники в «єдиному списку» не приносять максимальної користі з точки зору забезпечення необхідної кількості мандатів у парламенті, то тоді об’єднання заради об’єднання не може бути першочерговим завданням. І якщо для цієї цілі необхідно роз’єднатися, то тоді необхідно роз’єднатися. Об’єднання опозиції – це не «єдиний список». Насамперед, це координація спільних дій у забезпеченні чесних правил гри в передвиборному процесі, у контролі над комісіями, необхідно робити так, щоб різні опозиційні партії не займалися взаємопоборюванням тощо. Тобто це цілком логічно – координація дій, спільна «мажоритарна» і формат партійних списків, сформованих на базі озвучених двох колон ліберально-демократичної та націоналістичної, – погоджуються у «Свободі».

Директор соціологічної групи «Рейтинг» О. Антипович дотримується думки, що приєднання до об’єднаної опозиції «Батьківщини» і «Фронт змін» партії «Свобода» не додає такому об’єднанню електоральної ваги. Таке об’єднання цих політсил зі «Свободою» готові підтримати лише 30 % українців. При цьому важливо, що прихильники «Батьківщини» і «Фронт змін» більш обережно ставляться до об’єднання «трьох», ніж «двох». Тільки на заході України за об’єднання «трьох» готові проголосувати понад (56 %), ніж за об’єднання «двох» (53 %). На півночі їх потенційний рейтинг однаковий (37 %), а вже в центрі спостерігаються значні втрати: об’єднання «Батьківщина» + «Фронт змін» підтримують 31 %, а «Батьківщина» + «Фронт змін» + «Свобода» – лише 25 %. Таким чином, приєднання «Свободи» найбільш негативно сприймається в центрі країни, і градус несприйняття буде прямо пропорційним підвищенню градуса радикальності «Свободи». Висновок експерт зробив на базі соціопитування, яке проводилося з 10–14 лютого 2012 р. Опитано респондентів у 26 областях України, у Києві, Севастополі і Криму.

Немає спільної думки серед виборців щодо найкращого варіанта об’єднання опозиції: для 45 % опитаних це байдуже, 22 % вважають, що всі опозиційні сили мають іти разом – («Батьківщина», «Фронт змін», УДАР, «Свобода» та ін.), 8 % підтримують варіант об’єднання лише «Батьківщини» і «Свободи», а на думку 11 %, краще усім опозиційним силам, здатним

здолати 5-відсотковий бар'єр, іти окремо і вже потім об'єднатися. Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва з 30 березня по 4 квітня 2012 р.

Дані соціологічної групи «Рейтинг» практично збігаються з результатами останніх досліджень Центру Разумкова, які проводилися з 14 по 19 квітня 2012 р. Так, за даними Центру Разумкова, якщо б партії «Батьківщина» і «Фронт змін» брали участь у виборах єдиним списком під спільною назвою «Батьківщина», то за цей список проголосували б 19,6 % опитаних, або 26,8 % тих, хто має намір взяти участь у виборах. За партію ВО «Свобода» проголосували б відповідно – 3,9 і 5,7 %. Якщо об'єднати дані результатів соціологічних досліджень, то опозиційні сили отримують відповідно 32,5 % голосів виборців (за єдиним списком «Батьківщина» і «Фронт змін» 26,8 % та списком ВО «Свобода» 5,7 %).

Погоджується з результатами досліджень експертів член фракції парламенту «БЮТ-Батьківщина» С. Соколов. За його словами, соціологія дійсно показує, що краще, якщо «Свобода» йде на вибори окремим списком. Це затвердив КОД. Соціологи таку позицію КОДу пояснюють тим, що в соціології закон додавання не працює, і 1+1 не завжди дорівнює 2. «“Свободу” більшість опозиціонерів не дуже хочуть бачити у своїх рядах – бо тоді втраять більше, ніж здобудуть», – пояснила керівник фонду «Демократичні ініціативи» І. Бекешкіна.

Водночас представники політичних партій від КОДу стверджують, що «Свобода» є активним учасником комітету, і тому єдиний список опозиції залишається відкритим для приєднання даної політичної сили. Самі ж представники «Свободи» також переконані в тому, що остаточно на озвученому ними форматі участі у виборах опозиційних партій від КОДу крапку ставити не можна, оскільки можуть бути ще якісь варіанти.

Таким чином, більшість експертів визнають, що приєднання до об'єднання («Батьківщина» + «Фронт змін») «Свободи» не додає йому електоральної ваги. Адже єдиний список партій «Батьківщина», «Фронт змін» та «Свобода» наразі готові підтримати близько 30 % виборців, водночас «по одному» партії можуть отримати до 35 %. Як зазначає політолог В. Фесенко, останнє соціопитування показує декілька важливих тенденцій: по-перше, об'єднана опозиція, «Батьківщина» і «Фронт змін», втрачає відсотки. На цьому фоні зростає рейтинг інших опозиційних сил, які не ввійшли до єдиного списку, зокрема, ВО «Свобода». Рівень підтримки цієї партії зріс, за даними Центру Разумкова, до 5,7 % проти 3 %. Нагадаємо, що раніш проведене дослідження соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва з 30 березня по 4 квітня 2012 р. показало, що якби вибори до Верховної Ради відбулися в першій половині квітня 2012 р. ВО «Свобода» (О. Тягнибок) отримало 3,0 %.

Однак треба зауважити, що спостерігається різниця в показниках між результатами досліджень відомих соціологічних центрів. Так, відповідно до результатів досліджень Соціологічної групою «Рейтинг» (терміни

проведення: 15–26 березня 2012 р.), якби вибори до Верховної Ради України відбувалися в березні 2012 р., «Свобода» отримала 4,3 % серед тих, хто взяв би участь у виборах проти результату 3 % Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва.

Відрізняються дані соціологічних досліджень Центру Разумкова від результатів соціопитувань Київського міжнародного інституту соціології (КМІС), проведених в один період. Зокрема, всеукраїнське опитування громадської думки, проведене протягом 12–24 квітня 2012 р. КМІС до оголошення про створення єдиного партійного списку ВО «Батьківщина» і партії «Фронт змін», показало: якби вибори до Верховної Ради проходили в другій половині квітня, то відповідно Всеукраїнське об'єднання «Свобода» (О. Тягнибок) отримало 3,0 %.

Проведене КМІС соціопитування громадської думки протягом 14–26 квітня 2012 р. за списком партій, у якому ВО «Батьківщина» і партія «Фронт змін» представлені як одна об'єднана політична сила, для Всеукраїнського об'єднання «Свобода» (О. Тягнибок) дало результат у 2,8 % проти 5,7 % Центру Разумкова.

Збігаються показники результатів досліджень КМІС із даними компанії Research & Branding Group, отриманими в результаті соціологічного опитування з 25 квітня по 10 травня 2012 р. Так, за даними компанії Research & Branding Group рейтинг у «Свободи» становить також 3 %.

Рейтингові результати 3,0 % чи 2,8 % від КМІС проти 5,7 % Центру Разумкова для ВО «Свобода» відіграють вирішальне значення в закріпленні статусу прохідної політичної сили на наступних парламентських виборах. Результат 3,0 % для партії «Свобода», на думку ряду експертів, означає послаблення позицій цієї політичної сили. Зокрема, заступник директора соціологічної служби Центру Разумкова М. Міщенко зазначає, що «верхівка їхньої політичної активності була на початку 2011 р., після цього вони здали свої позиції. Можливо, вони не знаходять ефективних методів впливу на виборців, щоб підняти свій рейтинг», – уточнив експерт.

Стабільним залишається також результат зайняття «Свободою» п'ятої сходинки в розташуванні політичних сил за рейтингами, залишаючи позаду партію Н. Королевської «Україна – вперед!», партію А. Гриценка «Громадянська позиція» та Народну партію. Звичайно, соціологи називають ці дані проміжними. Однак у цілому таке розташування політичних партій прогнозують і на виборах.

Коментуючи рейтинг партій у процесі об'єднання в середині КОДу, експерти єдині в тому, що «Свобода» насправді має здійснити непростий вибір. Їй необхідно або висувати свій зірковий список та намагатися подолати 5-відсотковий бар'єр, або висунути список дублерів на чолі з братом О. Тягнибока депутатом Львівської облради Андрієм, а найсильніших кандидатів пустити за мажоритарними округами, де вони будуть висунуті від КОДу.

На сьогодні ряд ЗМІ та сайтів політичних партій від КОДу поширюють інформацію про кандидатів на мажоритарні округи від опозиції. Зокрема,

відомо, що погодженим кандидатом за мажоритарними округами в Житомирській області, а саме за округом № 67 із центром у Чуднові визначений член партії ВО «Свобода» С. Кізін. У Вінницькій області за мажоритарним округом буде балотуватися голова Вінницької облорганізації цієї партії О. Фурман.

Стоїть перед непростим вибором і лідер ВО «Свобода» О. Тягнибок. За словами директора Агентства моделювання ситуацій В. Бали, об'єднання «Батьківщини» і «Фронту змін» може якимось чином вирішити головне питання О. Тягнибока: іти за списком першим номером чи йти по мажоритаркою. Бо може статися так, що кандидати від «Свободи» по Західній Україні пройдуть, а лідер партії не пройде, бо він очолить список. У разі об'єднання з опозицією він гарантовано пройде, таким чином вони могли б вирішити цю дилему для себе. Однак представник ВО «Свобода» член політради партії А. Ілленко стверджує «очевидно, що голова партії буде йти першим номером у списку, а далі – буде вирішуватися, і хто буде йти по мажоритарці, а хто по списку, не настільки принципове питання для партії».

Таким чином, позиція ВО «Свобода» щодо висунення окремого партійного списку на наступних парламентських виборах узгоджується з висновками й прогнозами більшості українських експертів. Однак питання, чи зможе ця політична сила подолати прохідний 5-відсотковий бар'єр, і для «Свободи», і для експертного середовища залишається відкритим.

С. Горовая, мл. науч. сотр.

Социологи о снижении популярности правительства Украины

Компанией «Нью Имидж Маркетинг Групп» (г. Харьков) в период с 27 апреля по 8 мая 2012 г. было проведено социологическое исследование оценок украинцев относительно внешней политики Украины на тему: «Внешнеполитическое положение Украины: электоральная оценка». Об этом сообщалось на пресс-конференции в информационном агентстве Интерфакс 15 мая текущего года.

Как сообщили участники пресс-конференции, методом личного интервью на дому было опрошено 1800 респондентов. В ходе исследования использовалась вероятностная случайная выборка, равнонаполненная по областям, которая отображает структуру населения в городах и селах Украины по полу и возрасту. Предельная ошибка репрезентативности исследования не превышает 3,2 %.

Как отметил директор компании «Нью Имидж Маркетинг Групп» О. Синаюк, «обращая внимание на развернувшуюся публичную кампанию вокруг внутривнутриполитической ситуации в Украине, мы решили проверить, как изменилось отношение к действующей власти, по мнению респондентов, у

традиционных внешних политических актеров (западные страны, Россия), представленных в публичном пространстве Украины».

Респондентам было предложено ответить на вопрос: «Как, по Вашему мнению, изменилось отношение западных стран к Украине на государственном уровне за последний год?». Согласно полученным данным: 43,1 % граждан Украины считают, что западные государства не изменили своего отношения к Украине. 3,7 % считают, что отношение изменилось в лучшую сторону, а 44,6 % респондентов считают, что отношение Запада к Украине на государственном уровне ухудшилось. Затруднились ответить на данный вопрос 8,6 % респондентов.

Согласно данным исследования: 57,9 % респондентов считают, что отношение России к Украине не изменилось, 28,5 % граждан Украины считают, что отношение России к Украине изменилось в худшую сторону и, лишь 6,8 % респондентов видят улучшения в отношении России к Украине на государственном уровне. Затруднились ответить на данный вопрос 7,1 %.

Рассматривая изменение отношения украинских избирателей к власти, представители «Нью Имидж Маркетинг Групп» отметили рост негативных настроений. Так, на вопрос: «Изменилось ли Ваше отношение как гражданина к действующей украинской власти за последний год?» 44,2 % респондентов отметили изменение своего отношения в худшую сторону. У 41,8 % отношение к власти не изменилось, и лишь у 10,8 % граждан Украины отношение к власти улучшилось. 3,2 % респондентов затруднились ответить на этот вопрос.

Согласно полученным в ходе исследования данным: 78,7 % намерены принять участие в голосовании на выборах, а 21,3 % – вероятнее всего откажутся от участия.

Иллюстрируя рейтинговые показатели объединенных партий, участники пресс-конференции представили две цифры: рейтинг – количество сторонников, готовых проголосовать за новые партии, респонденты, ответившие на вопрос: «Если бы выборы в Верховную Раду состоялись в следующее воскресенье и в них участвовали бы уже объединенные партии, за какую из этих партий Вы бы проголосовали?» и антирейтинг – количество людей, которые ни при каких условиях не проголосуют за данную партию.

По результатам исследования, 19,8 % респондентов готовы проголосовать за Партию регионов, тогда как 24,6 % респондентов не поддержат ее ни при каких условиях.

– 19,2 % респондентов готовы поддержать объединенную оппозицию ВО «Батьківщина» с А. Яценюком во главе. Антирейтинг нового образования составляет 12,2 %;

– 8,9 % респондентов готовы поддержать В. Кличко и его УДАР; антирейтинг партии составил 6,6 %;

– 1,5 % готовы поддержать «Нашу Украину» во главе с В. Ющенко, тогда как антирейтинг партии составляет 14,2 %;

– 8,8 % готовы поддержать КПУ во главе с П. Симоненко. Антирейтинг партии составляет 10,5 %;

- 5,7 % респондентов готовы поддержать партию «Украина – вперед!» Н. Королевской, в то время как антирейтинг партии – 4,3 %;
- 3,6 % респондентов готовы поддержать ВО «Свобода» во главе с О. Тягнибоком, антирейтинг партии на сегодня составляет 6,4 %;
- 1,6 % респондентов готовы поддержать «Народную партию» В. Литвина, антирейтинг «народников» сегодня составляет лишь 2,7 %;
- 1,3 % составляет рейтинг проекта А. Гриценко «Гражданская позиция», его антирейтинг – 4,6 %;
- 7,3 % респондентов готовы поддержать «Другую партию»;
- 22,3 % респондентов – не определились в своем выборе.

По мнению эксперта-социолога Д. Громакова, приведенные результаты исследования показывают серьезное влияние внешних политических факторов на внутривнутриполитические процессы в Украине. Однако «не стоит забывать, что в нашей стране внешняя угроза может стать фактором консолидации. Создается впечатление, что идеологи Партии регионов целенаправленно нагнетают ситуацию внешней угрозы, чтобы стимулировать развитие внутренних ресурсов страны. Сюда можно отнести внутренние рынки, менеджерский потенциал и т. п. Но это опасный путь в современных условиях, требующий гарантированной долгосрочной стабильности правящего режима. Как, например, в Беларуси», – подчеркнул эксперт.

Отвечая на вопрос журналиста о возможности введения санкций в отношении Украины со стороны Европы, Д. Громаков отметил, что, по его мнению, в том случае, если ситуация будет неизменной и Президент или представители правительства не пойдут на переговоры с Западом и Востоком – санкции вполне возможны.

На сегодня, сообщил эксперт, «по мнению многих аналитиков уже происходит переток финансовых ресурсов украинских резидентов из банков Европы в банки Азии, что свидетельствует о том, что элита готовится к подобным санкциям. Это значит – их вероятность велика. Возможно усиление влияния на уровне третьего сектора. То есть – активизация работы по консолидации и подъему протестных настроений со стороны участника третьего сектора, что может привести к силовым сценариям на момент конца избирательной кампании. И вопрос здесь будет стоять о признании легитимности выборов», – подчеркнул эксперт-социолог, завершая пресс-конференцию.

Несмотря на то что в контексте приближающихся выборов разнообразные социологические материалы могут рассматриваться в качестве политтехнологической акции, тем не менее потенциальным участникам избирательной борьбы стоит принимать их во внимание, разрабатывая стратегию будущей избирательной кампании.

(Інформація СІАЗ)

Надбання археології

Во Львові археологи знайшли рештки Башні ткачів – одної з 28 башен Високої стіни, яка оточувала середньовічний місто. Об цьому повідомили в науково-дослідницькому центрі «Спасательная археологическая служба» Інституту археології НАН України.

Як повідомляють вчені, раніше не було відомо точне розташування Башні ткачів.

Во время раскопок на месте строительства торгово-офисного центра были обнаружены остатки Високої стіни – першої лінії оборони Львова. Из исторических источников известно, что Високая стіна имела 28 башен – каждая была закреплена за одним или несколькими ремесленными цехами, – отметили археологи.

«В случае нападения цех отвечал за оборону определенного участка стіны. Было известно, что где-то здесь, на углу улиц Леси Украинки и Друкарской, есть остатки Башні ткачів, однако точного места расположения до сих пор не знали. Историки предполагали, что Високая стіна, а следовательно и Башня ткачів, проходила под фасадами существующих зданий, но мы установили, что она смещена на метр-полтора в сторону дороги», – сообщил научный сотрудник центра «Спасательная археологическая служба» О. Лазурко.

По словам археологов, башня датируется началом XV в. «Мы нашли точку примыкания башни к Високої стіне. Оба объекта сделаны из грубо обработанных известняковых камней. Очень бы хотелось исследовать ее полностью. Это исследование может помочь выяснить, какими были эти башни. Ведь на некоторых картах они изображены как башни закрытого типа – с четырьмя стінами, а на других – открытого типа, то есть только с тремя стінами. До сих пор во Львові не исследовали полностью ни одной башни из Високої стіны», – сообщил научный консультант НИЦ «Спасательная археологическая служба» Ю. Лукомский.

Раскопки на участке по адресу ул. Леси Украинки, 29 начались в середине марта этого года. Уже археологи докопали до глубины трех метров. Среди наиболее интересных находок – остатки керамического водопровода XV в.

«Водопровод такого типа использовали во Львові очень короткое время – не более ста лет. До сих пор его остатки на территории города находили лишь дважды – во время раскопок на месте дворца Бандинелли и на площади Старый Рынок. Сам керамический водопровод был очень непрактичным, поскольку специальные соединения между трубками нужно было устанавливать каждые полметра, а это позволяло грунтовым водам попадать в водопровод. Также такие конструкции часто не выдерживали веса домов, и их приходилось часто менять. Поэтому очень быстро на смену керамическим пришли деревянные водопроводы», – отметил О. Лазурко.

На участке, который исследуют, археологи также обнаружили остатки каменных фундаментов дома конца XVIII в., часть печи того же времени, а

также интересный каменный протоколлектор XIX в., который использовался для отвода грунтовых вод (*Левый берег* (<http://lb.ua>). – 2012. – 10.04).

Інноваційні розробки та технології

Благодаря разработкам харьковчанина можно определить срок службы двигателя и спасти технику от перепадов напряжения в сети. По итогам конкурса «Изобретение года» лучшим молодым ученым Украины стал харьковчанин А. Мирошник. Доцент кафедры компьютеризации и интегрированных технологий Харьковского университета сельского хозяйства им. П. Василенко послал на конкурс полезные в быту изобретения.

Он за год сделал пять изобретений и соорудил восемь полезных моделей. Все это он отправил в сентябре прошлого года на конкурс.

Члены жюри высоко оценили разработки харьковского изобретателя и даже решили, что три из его ноу-хау достойны занять первые места на пьедестале победителей. Первое место занял «переключатель отпаек трансформатора». Этот прибор поможет избежать резких перепадов напряжения в сети, от которых зачастую страдает бытовая техника, выгорают целые квартиры.

«На подстанциях устанавливается бесконтактный переключатель между фазами. Он обеспечивает положенные 220 вольт. Достигается это переключением отпаек. Он их переключает в зависимости от количества потребляемого тока в одном доме», – поясняет молодой ученый.

Второе место заняла полезная модель А. Мирошника, действие которой также направлено на то, чтобы в домах было положенное напряжение. «От трансформатора идет линия электропередачи. Она в каждый дом должна подавать напряжение 220 вольт. Но, к сожалению, линии часто теряют напряжение по пути. Например, в начале линии действительно 220 вольт, а к потребителю доходит всего 180. Это также сказывается на работе техники», – рассказал А. Мирошник. Ученый предлагает устанавливать на линии электропередач вольтодобавочный трансформатор, благодаря которому в квартирах всегда будет стабильное напряжение.

Третью победоносную разработку А. Мирошник называет «устройством мониторинга параметров качества электродвигателей». Сложный прибор внешне напоминает электросчетчик, но с более сложной «начинкой». «У каждого мотора есть срок службы, а это устройство сможет определить, способен ли двигатель прослужить положенные 10 лет в имеющейся электрической среде. Он просчитает, в каких условиях электродвигатель будет работать нормально, а в каких – перегреваться, портиться и, соответственно, положенный срок не отработает», – говорит молодой ученый.

Полезным устройством уже заинтересовались на приборостроительном заводе им. Шевченко. Заводчане разрабатывают опытный образец

устройства, чтобы его можно было испытать в деле.

Ученый запатентовал все 12 изобретений, а за три из них получил грамоты (*Посохов П. Украинский ученый за год запатентовал 12 сенсационных изобретений // Сегодня (www.segodnya.ua/news/14360946.html). – 2012. – 12.04).*

Розробки та дослідження для агропромислового комплексу

Группа ученых, работающих в Научном центре биоэнергетики Сумского государственного университета, разработала научный проект «Базовая модель высокоэффективного агропромышленного комплекса». «Мы разработали принципиально новую кормовую единицу, значительно превосходящую энергию веществ, которые используются для корма животных, и содержащую больше растительного белка и других полезных элементов. Главное в предложенном варианте – эффективное, комплексное решение проблем АПК. Кроме того, очень важно рассмотреть вопрос создания в селах коммунальных предприятий, где как минимум 25 % от доходности комплекса принадлежало бы сельскому совету. Учитывая то, что в Украине 29 795 административно-территориальных единиц (сельсоветов), на взгляд ученых, это один из немногих вариантов спасения украинского села», – говорится в обращении канд. техн. наук С. Якушко (*Мирошниченко Д. Александр Волков: «Развитие науки – будущее страны!» // Панорама (http://rama.com.ua/modules/news/article.php?storyid=11946). – 2012. – 4.04).*

* * *

В Виннице рассматривали вопросы профилактики и освобождение страны от болезни Ауески. Согласно договоренности между Украиной и Нидерландами о сотрудничестве в вопросах охраны здоровья животных и проекта по оказанию помощи Госветфитослужбы Украине в осуществлении необходимых шагов с целью официального освобождения страны от болезни Ауески свиней в Виннице был проведен семинар-обучение по методике осуществления мониторинга и отбора проб при выполнении программы искоренения этой болезни. В семинаре приняли участие специалисты противоэпизоотических отделов главных управлений ветеринарной медицины в областях и региональных государственных лабораторий ветеринарной медицины, ответственные за осуществление мер по искоренению болезни Ауески в областях, представители ГНИИЛДВСЭ и Госветфитослужбы, а также научный руководитель «Программы искоренения болезни Ауески свиней на территории Украины». Экспертами из Нидерландов были рассмотрены пути и меры, которые применялись в Нидерландах для искоренения болезни Ауески и получения статуса благополучной по этой болезни страны. Были подведены итоги работы по выполнению «Программы искоренения болезни Ауески свиней на территории Украины» за 2011 г. и рассмотрены задачи на 2012 г. (*Агро*

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

Черное море у берегов Севастополя вскоре можно будет назвать мертвым, если правоохранители не остановят добычу морского песка, заявляют экологи. Стройматериал со дна у мыса Фиолент уже полгода как добывают две баржи: «Трофа» и «Печера».

Песок с Фиолента пользуется спросом у местных строительных компаний. Баржи поставляют его на 237-й причал в бухте Камышовая, а затем развозят по стройплощадкам. При этом никого из цепочки поставщиков не беспокоит, что на дне, откуда берется материал, живут морские драконы, камбала, султанка, а в песке – черви и ракообразные.

Е. Колесникова, научный сотрудник Института биологии Южных морей, рассказывает: «Если убрать песок, то произойдет сильнейшее заиление. Многие организмы не выживут в таких условиях». Замдиректора этого же института А. Болтачев добавляет: «Мелкодисперсный ил может разнестись на десятки километров и вызвать гибель как водорослей, так и животных».

Через Интернет с помощью специальной программы за баржами внимательно следят экологи-общественники. «В день каждое судно делает по три ходки. За месяц в Севастополе ими уже накоплено около 90 тысяч тонн песка. Потом его подготавливают под большую баржу и отвозят на олимпийские объекты в Сочи», – делится информацией эколог Н. Подоляко.

По его словам, контракт поставщика песка с сочинскими строителями можно найти в Интернете, и по этому документу баржи должны набрать с морского дна около 2 млн т песка – хватит построить целый город (*MIGnews.com.ua (www.mignews.com.ua/ru/articles/107555.html). – 2012. – 17.04).*

Підготовка науково- і науково-педагогічних кадрів

В Луганской области начинают готовить свои научные кадры высшей квалификации по биохимии, генетике, IT в образовании, международным системам, глобальному развитию и другим направлениям. Четыре новые аспирантуры, пять магистратур и одна докторантура открылись в этом году в Луганском национальном университете имени Тараса Шевченко.

«В большинстве своем – это совершенно новые для региона, а некоторые специальности – и для Украины в целом дебютне», – сообщила проректор по научно-педагогической работе вуза доктор медицинских наук Е. Климочкина.

Всего в университете на сегодняшний день действует магистратура по 63 специальностям, аспирантура – по 41 и докторантура – по 11. ЛНУ имеет семь своих специализированных советов по защите кандидатских и докторских диссертаций. Многие открытые в этом году специальности станут научной изюминкой региона. В вузе уверены: именно эти научные направления наиболее востребованы и необходимы современной украинской науке.

В частности, по инициативе кафедры всемирной истории и международных отношений в ЛНУ появилась возможность готовить кандидатов наук по новой для Украины специальности «Политические проблемы международных систем и глобального развития». Также на истфаке в аспирантуре открылась специальность «Теория и история политической науки».

«Отсутствие в регионе академического заведения по политологическим исследованиям и координации работы отдельных научных школ – следствие отсутствия базы подготовки научных кадров. Теперь эта ситуация в корне изменится», – уверен заведующий кафедрой политологии ЛНУ профессор И. Михальский.

Не так давно в ЛНУ начала работу аспирантура по специальности «Историография, источниковедение и специальные исторические дисциплины».

В этом году, учитывая потребность в обеспечении кадрами высшей квалификации вузов региона, Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины открыло в университете докторантуру по этому направлению.

Среди новинок – аспирантура «Информационно-коммуникативные технологии в образовании». Под руководством кафедры анатомии, физиологии и генетики будет проходить подготовка магистров по специальности «Генетика» и аспирантов по специальности «Биохимия». Эта магистратура уникальна для вузов Восточной Украины. «В то же время восток Украины отличается высокой плотностью населения и существенной потребностью в квалифицированных специалистах-генетиках. Они займут вакансии не только в вузах, но и в медико-диагностических лабораториях, лабораториях судмедэкспертизы, в лабораториях по определению качества продукции и детекции наличия ГМО в пищевых продуктах», – объяснил заведующий кафедрой профессор А. Виноградов.

Кроме того, в ЛНУ появились магистратуры по «Физике наносистем», «Медиа-коммуникациям», «Рекламе» и «Инженерии программного обеспечения» (*City News (<http://www.citynews.net.ua/news/18735-v-lnu-budut-gotovit-uchenyh-po-novym-dlya-regiona-napravleniyam.html>)*). – 2012. – 12.04).

* * *

6 квітня в Інституті біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України відбулась міжнародна науково-практична конференція молодих учених «Новітні технології вирощування сільськогосподарських культур». Мета конференції – пошук інноваційних

шляхів розвитку аграрної науки в сучасних умовах та налагодження ділових та наукових зв'язків між молодими вченими України.

Слухачі магістратури, аспіранти, докторанти, викладачі вищих навчальних закладів, науковці та заслужені академіки НААН України зібралися для обговорення основних напрямків вирішення глобальної продовольчої програми (*Комітет з питань науки і освіти* (http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article;jsessionid=127F87D3117EA12E030D126FE6CF2459?art_id=52501&cat_id=44731). – 2012. – 6.04).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

В Восточнoукраинском национальном университете имени Владимира Даля (г. Луганск) состоялся Международный форум инновационных проектов студентов, аспирантов и молодых ученых «Социально-экономическое, экологическое и гуманитарное развитие регионов».

Форум был инициирован с целью консолидации усилий студентов, аспирантов и молодых ученых Украины и зарубежья для разработки и реализации социально-экономических проектов, обсуждения стратегии инновационного прорыва и проблем инновационного развития Украины.

Организаторами мероприятия выступили профессор, доктор экономических наук, доктор технических наук, декан факультета инновационной экономики и кибернетики, заведующий кафедрой экономической кибернетики университета С. Рамазанов, Всеукраинская ассоциация экономической кибернетики Украины, Международная общественная организация «Международный институт развития и самоорганизации Саймона Кузнеця», Platform of business integration и Международная компания ILOGOS.

Проректор по научной работе университета, профессор доктор технических наук Ю. Осенин подчеркнул важность и актуальность проведения форума в качестве базы для презентации студенческих инновационных работ, которые по тематике охватывают несколько сфер жизни. «Показывать высокий уровень знаний и энциклопедический склад ума – это, безусловно, очень хорошо, но в современных условиях главное – иметь свою точку зрения, видение решения мировых проблем. Очень часто так складывается, что именно свежий независимый взгляд молодого ученого оказывается самым важным и ценным. Поэтому важно не останавливаться на достигнутом, а развивать собственные проекты, воплощать их в жизнь», – отметил Ю. Иванович.

В рамках работы форума проводился конкурс инновационных проектов. 82 автора из Луганска, Краснодона, Донецка, Горловки, Днепропетровска, Сум, Евпатории, Севастополя, Киева, Варшавы и Белостока прислали 50 проектов, в которых предложили пути решения проблем аграрно-промышленного комплекса и эколого-экономических проблем региона, а

также разработки в социальной, образовательной сферах и сфере информационных технологий. Во время проведения пленарного заседания конкурсная комиссия объявила авторов шести проектов-победителей.

Лучшим был признан экологический проект аспирантки специальности «Экологическая безопасность» Севастопольского национального университета ядерной энергии и промышленности Ю. Балашевской «Совершенствование системы обращения с твердыми радиоактивными отходами на исследовательском реакторе ДР-100».

Второе место заняла группа студентов специальности «Экономическая кибернетика» ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана» – Н. Данилюк, А. Сигида и С. Калашник. Они представили IT-проект «Онлайн курьер».

Также награду за второе место получил магистр кафедры экономической кибернетики университета И. Рий, который в своей работе «Инновационный подход в выявлении теневого сектора экономики» представил собственное видение решения проблемы сокрытия доходов «серых» предприятий.

Третьего места удостоились сразу три проекта: «Обеспечение устойчивого функционирования предприятий мясоперерабатывающей промышленности в Донецком регионе» студенток специальности «Менеджмент организаций» Автомобильно-дорожного института ГВУЗ «Донецкий национальный технический университет» Т. Боднар и К. Коваленко, а также две инновационные работы – «Разработка бизнес-проекта создания кадрового агентства» студентки специальности «Менеджмент организаций» А. Харченко и «Система социальных показателей как основа формирования социального капитала региона» магистрантки кафедры социологии Л. Сапаевой (*Луганский Портал Топ* (<http://www.top.lg.ua/news/?id=27437>). – 2012. – 9.04).

* * *

В Феодосийском политехникуме при содействии феодосийского факультета Херсонского национального технического университета и Феодосийской финансово-экономической академии Киевского университета рыночных отношений впервые прошла региональная научно-практическая студенческая конференция.

В Феодосии молодые ученые представили свои проекты.

Молодые ученые этих учебных заведений, которые активно занимаются научной деятельностью, и возраст которых не превышает 22 лет, представили на конференции 32 научных доклада. В основном феодосийские студенты уделяют внимание техническим наукам, математике, экономике, экологии, а также филологии и языкознанию.

По признанию одного из организаторов научной конференции, профессора феодосийского факультета Херсонского национального технического факультета П. Иванова, все представленные работы молодых ученых интересны для науки и уже используются в научных исследованиях. Преподаватель подчеркнул, что заниматься наукой может каждый студент.

Главное – выбрать правильное направление и найти хорошего наставника.

В то же время П. Иванов выразил мнение о том, что в последние годы интерес студентов к науке ослабевает, поскольку научные исследования требуют длительной и кропотливой работы и сразу не приносят материальную прибыль. Однако, по его мнению, именно научные исследования являются основой экономики и устройства любого государства.

Становление ученого – это очень трудоемкий процесс. Однако средства, которые вкладываются в науку, возвращаются новыми наукоемкими технологиями, повышением производительности предприятий, ростом численности рабочих мест и возрастанием научно-технического потенциала страны. Без науки никакое государство не способно выйти в лидеры (*Кузнецова А. В Феодосии молодые ученые представили свои проекты // Кафа (http://kafanews.com/novosti/42782/v-feodosii-molodye-uchenye-predstavili-svoi-proekty_2012-04-09). – 2012. – 09.04).*

* * *

Маріупольські студенти будуть вивчати китайську мову і культуру. Про це повідомив ректор Приазовського державного технічного університету В. Волошин.

«На базі ПДТУ найближчим часом очікується відкриття Інституту Конфуція, що розширить можливості наших студентів, які бажають вивчати китайську мову і культуру. Після закінчення навчання хлопці отримають дипломи, що дають право працювати не тільки в Китаї, а й у будь-якій країні Європи», – повідомив ректор.

Він зазначив, що на форумі ректорів вузів України та КНР було підписано угоду, за якою можливості для навчання китайських студентів у технічних вузах – до 100 осіб на рік за рахунок бюджету країн-партнерів значно розширюються. Крім того, узаконені можливості для піврічних і річних стажувань аспірантів та молодих учених в університетах обох країн (*Інформаційне агентство «Регіональні новини» (http://regionews.com.ua/node/39692). – 2012. – 12.04).*

Охорона здоров'я

Створено робочу групу з питань реформування трансплантаційної допомоги в Україні. Науковці прогнозують, що до середини XXI ст. 50–60 % оперативних втручань будуть пов'язані з трансплантацією органів, тканин або клітин. Трансплантація в Україні в останні роки представлена сімома центрами, які мають відповідне обладнання і підготовлених спеціалістів. Із них лише у двох центрах – Національному інституті хірургії та трансплантології ім. О.О. Шалімова АМН України та Запорізькому центрі трансплантації – окрім трансплантації нирки можуть також виконуватися трансплантації серця, печінки, підшлункової залози.

Відповідно до Державної цільової соціальної програми «Трансплантація», усі пацієнти після трансплантації органів повністю забезпечуються імуносупресивними препаратами за рахунок бюджетних коштів. Однак кількість трансплантацій не відповідає потребам українського суспільства. У 2011 р. в Україні виконано 86 трансплантацій нирки (у більшості випадків від рідних), 14 трансплантацій печінки і одну трансплантацію серця.

Причини незначної кількості операцій обумовлені недосконалою законодавчою базою, відсутністю системи трансплант-координації та негативним ставленням населення до трупного донорства. Останній чинник є наслідком поширення недостовірної інформації і спекуляціями ЗМІ щодо теми трансплантації в Україні.

У зв'язку з цим у результаті спільного засідання керівництва МОЗ і АМН України було прийнято рішення про створення робочої групи з фахівців- трансплантологів і організаторів охорони здоров'я для розробки програми виходу із ситуації, що склалася.

Робочою групою для реформування трансплантології в Україні було запропоновано такі заходи:

1. Реорганізація Координаційного центру трансплантації органів, тканин і клітин МОЗ України в Державну службу трансплантації.

На сьогодні час Координаційний центр не має достатніх повноважень і не може повністю виконувати функцію центральної установи, що координує і забезпечує весь спектр діяльності трансплантаційних центрів, баз вилучення органів, у тому числі і службу трансплант-координатів. Крім організаційно-методичних переваг щодо створення Державної служби України з питань трансплантації, необхідно відзначити і фінансові аспекти її створення. Вони досягаються оптимізацією роботи трансплантаційних втручань та економією коштів державного бюджету, шляхом приєднання до Державної служби України з питань трансплантації Всеукраїнського реєстру донорів гемопоетичних стовбурових клітин (кісткового мозку).

2. Підготовлено в новій редакції Закон України «Про трансплантацію» з метою зміни існуючої презумпції незгоди на презумпцію згоди, що надасть кожному громадянину України право за життя висловити і юридично зафіксувати своє власне ставлення до трансплантації (а не віддавати таке рішення на розсуд рідних, як це є нині).

3. Підготовлено наказ МОЗ України, яким затверджена інструкція з діагностики смерті мозку (перебуває на стадії громадського обговорення).

4. Розробити Положення про бази забору органів, у якому передбачити введення посад трасплант-координаторів.

Створення Державної служби України з питань трансплантації як центрального органу виконавчої влади, основним завданням якої є реалізація державної політики у сфері діяльності, що пов'язана з трансплантацією органів, тканин і клітин, дасть змогу покращити якість надання трансплантаційної допомоги громадянам України, зменшить соціальну напругу, забезпечить надійний контроль за діяльністю, що пов'язана з

трансплантацією, та покращить міжнародний імідж України як країни, в якій активно впроваджуються високі технології лікування та стандарти надання медичної допомоги (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*. – 2012. – 17.04).

* * *

У Чернігові відбувся Всеукраїнський науково-практичний симпозиум: «Первинні імунodefіцити у дітей – рання діагностика, лікування». У заході взяли участь як українські провідні дитячі лікарі-імунологи, так і іноземні спеціалісти. Під час роботи учасники симпозиуму розглянули досягнення і проблеми сучасної імунології та обговорили питання, пов'язані з діагностикою та лікуванням імунodefіцитів у дітей (*В Чернігові розпочав роботу Всеукраїнський науково-практичний симпозиум: «Первинні імунodefіцити у дітей – рання діагностика, лікування» // Чернігівський монітор(<http://monitor.cn.ua/ua/style/4377>)*. – 2012. – 5.04).

* * *

На Придніпровській залізниці відбулася Всеукраїнська галузева науково-практична конференція лікарів залізничного транспорту «Запровадження сучасних інноваційних медичних технологій у практику лікувально-профілактичних закладів “Укрзалізниця”».

У роботі конференції взяли участь в. о. начальника головного медичного управління «Укрзалізниця» І. Ткачук, начальник ДП «Придніпровська залізниця» О. Момот, начальник медичної служби Придніпровської залізниці О. Григорук, начальники медичних служб та головні лікарі, понад 130 провідних фахівців з кардіології, хірургії, терапії, ендокринології тощо відомчих медичних закладів.

Виступаючи перед учасниками, начальник Придніпровської залізниці О. Момот зазначив, що керівництво залізничної галузі й надалі надаватиме максимально можливу допомогу відомчій медицині, розвиток якої – запорука доброго стану здоров'я залізничників України.

Медики обговорили актуальні питання проведення медичних оглядів, профілактики й лікування гіпертонії, цукрового діабету, обмінялись досвідом використання методів малоінвазивної хірургії: лапараскопії, ендovasкулярних втручань, контактної та безконтактної літотрипсії.

У 2012 році на оновлення своїх медичних закладів Придніпровська залізниця виділяє близько 3, 4 млн. грн. Протягом року магістраль відремонтує фізіотерапевтичне відділення лікарні станції Кривий Ріг Головний, дитяче відділення дорожньої клінічної лікарні у Дніпропетровську, замінить опалювальні котли в поліклініці станції Нікополь тощо (*Железнодорожников Бог миловал от медицинской реформы: На Приднепровской железной дороге берегут и развивают ведомственную медицину // Горожанин(http://www.gazeta.dp.ua/read/zheleznodorozhnikov_bog_miloval_ot*

medicinskoy_reformi). – 2012. – 4.04).

Наукові видання

Національна академія наук України 30 березня уклала низку угод на підготовку видань на загальну суму 4,30 млн грн. Про це повідомляється у «Віснику державних закупівель». Український мовно-інформаційний фонд НАНУ отримає 600 тис грн на випуск 9-го тому «Енциклопедії історії України» тиражем 5 тис. прим., підготовку до видання 10-го тому та розміщення електронної версії 9-го тому в Інтернеті.

Інститут енциклопедичних досліджень НАНУ отримає 1,80 млн грн на випуск 12-го тому «Енциклопедії сучасної України» тиражем 10 тис. прим., підготовку 13-го тому. Інститут історії України НАНУ отримає 800 тис грн на випуск 3-го тому «Словника української мови» тиражем 1 тис. прим. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України отримає 800 тис грн. на редакційно-видавниче опрацювання та виготовлення оригінал-макетів 3-го та 4-го томів «Шевченківської енциклопедії».

Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ отримає 300 тис. грн на редакційно-видавниче опрацювання трьох томів «Енциклопедії міжнародного права». Пропозиції установ-виконавців державного замовлення НАН України щодо підготовки і випуску наукової літератури за напрямками «наукові видання» та «енциклопедичні видання» було розглянуто на засіданні НВР НАН України 21.12.2011 р. Напрямок «енциклопедичні видання» (запланований тираж – 16 тис. пр.) представляють: «Енциклопедія історії України», «Енциклопедія сучасної України», проект «Словники України», «Шевченківська енциклопедія», «Енциклопедія міжнародного права». При цьому на підготовку до друку у 2012 р. заплановано 1,1 млн грн. За ці кошти здійснюватимуться різні етапи дополіграфічної підготовки: укладання, редагування, добір ілюстрацій, виготовлення шаблонів та оригінал-макетів чергових томів енциклопедичних видань («Шевченківської енциклопедії» у шести томах, «Енциклопедії міжнародного права» у трьох томах.).

За проектами «Словники України», «Енциклопедія історії України» та «Енциклопедія сучасної України» одночасно провадиться випуск запланованих та дополіграфічна підготовка подальших томів. Заплановані обсяги цієї частини плану – випуск 16 тис. пр. та подальша підготовка на загальну суму 3,2 млн грн (*Інформаційне агентство «Регіональні Новини»* (<http://regionews.com.ua/node/39719>). – 2012. – 12.04).

* * *

10 апреля в научной библиотеке Национального университета «Киево-Могилянская академия» презентовали книгу-инструкцию по правильному поиску информации в архивах спецслужб.

Пособие «Право на правду. Советник по доступу к архивам» подготовила команда, которая в 2008–2010 гг. занималась рассекречиванием архивов КГБ – В. Вятрович, юрист В. Лошак и эксперты И. Кулик и А. Шпак.

«Архивы коммунистических служб – это возможность для каждого найти информацию о родственниках и близких, потерянных в бурном XX ст.,

для историка – реализовать творческие амбиции, журналисты могут помочь людям увидеть современность в прошлом», – сказал В. Вятрович.

Практическое пособие разработано Центром исследований освободительного движения в рамках проекта «Доступ к архивам как право на общественную память» при поддержке Международного фонда «Возрождение». Распространяется бесплатно, можно скачать электронную версию на сайте (<http://www.cdvr.org.ua/node/1516>).

Напомним, ранее Киево-Могилянская академия ликвидировала Центр визуальной культуры как подразделение университета. Вместо него был создан Центр истории государственного строительства Украины 20 ст., который возглавил В. Вятрович (*Левый берег* (http://society.lb.ua/science/2012/04/11/145623_vyatrovich_prezentoval_mogilya_nke.html)). – 2012. – 11.04).

Наука і влада

Президент Украины В. Янукович наградил генерального директора Донецкого областного противоопухолевого центра, академика Национальной академии медицинских наук Украины Г. Бондаря за значительные личные заслуги в развитии медицинской науки, разработку и внедрение новейших методов лечения, многолетний добросовестный труд орденом князя Ярослава Мудрого. Об этом говорится в указе № 272/2012, обнародованном на сайте главы государства.

Кроме того, за весомый личный вклад в развитие отечественной системы здравоохранения, внедрение новейших методов лечения, многолетний плодотворный труд и высокий профессионализм орденом «За заслуги» II степени награжден директор Научно-практического медицинского центра детской кардиологии и кардиохирургии Министерства здравоохранения Украины, д-р мед. наук И. Емец (г. Киев). Соответствующий указ № 282/2012 (*Левый берег* (<http://lb.ua>)). – 2012. – 22.04).

Україна має найсучасніші розробки в галузі енергоефективності. Про це заявив Прем'єр-міністр України М. Азаров після відвідання Інституту технічної теплофізики НАН України та виставки «Енерго- та ресурсозабезпечення».

Прем'єр-міністр підкреслив, що під час ознайомлення з розробками інституту йому представили програму, яка охоплює 24 регіони України. Її реалізація дасть можливість державі зекономити 4 млрд куб. м природного газу в рік. Однак для її виконання необхідно вкласти 24 млрд грн.

Тому Прем'єр-міністр закликав науковців удосконалити цей документ, зокрема в частині її максимального здешевлення. «Перед керівництвом інституту ми ставимо питання максимального здешевлення запровадження

таких технологій», – зазначив М. Азаров. При цьому він підкреслив, що серійне виготовлення енергоощадного обладнання дасть змогу знизити його вартість.

Водночас глава уряду зауважив: там, де можливо, необхідно максимально запроваджувати енергоощадні технології та максимально скорочувати споживання дорогого російського газу. «Енергоощадні технології необхідно запроваджувати в житлово-комунальному господарстві, бюджетній сфері, промисловості, всюди, де можна скорочувати споживання дорогого російського газу, – необхідно реалізовувати такі технології», – зазначив він.

Прем'єр-міністр підкреслив, що уряд максимальну увагу приділяє питанням енергоефективності, енергозбереження та нагадав, що ті, хто запроваджує енергоощадні технології, звільняється на 10 років від сплати податку на прибуток (*Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)*. – 2012. – 21.05).

* * *

4 апреля в Донецке открылась Международная научно-практическая конференция «Региональное развитие – основа построения украинского государства». В ней приняли участие как молодые, так и достаточно известные в регионе, Украине и за ее пределами ученые, а также представители государственного аппарата и местного самоуправления.

Насколько важно данное мероприятие, можно судить и исходя из того, что открытие международной научно-практической конференции состоялось в Донецком областном совете. Обращаясь к ее участникам, глава областного совета А. Федорук сделал акцент на важности проведения реформ в сфере местного самоуправления.

Председатель Донецкого областного совета выразил надежду на то, что конференция станет очередным шагом в выполнении поставленной задачи, так как сотрудничество представителей местных органов власти и ученых позволяет определить оптимальные варианты для выстраивания эффективного государственного и регионального управления, в деле подготовки кадров государственных служащих, в решении экономических и правовых проблем регионального развития. «Насколько высокими будут темпы экономического роста, успешным – построение конкурентоспособной экономики и повышение благосостояния жителей региона, во многом зависит и от эффективности научных исследований и разработок, – сказал А. Федорук, – поэтому приоритетными должны стать образование и развитие науки, которые обеспечат способность государственного управления к раскрытию творческих возможностей региона».

От имени Донецкого областного совета А. Федорук выразил благодарность Донецкому государственному университету управления за квалифицированную поддержку процесса реализации региональной политики. «Областной совет в лице Донецкого государственного университета управления имеет надежного союзника в сфере развития интеллектуального потенциала региона и страны в

целом. Университет является активным участником и разработчиком программ социально-экономического развития, региональной программы экономических реформ, а также концепции непрерывного образования, которая имеет важное значение для экономики Донбасса», – отметил председатель Донецкого областного совета.

В свою очередь ректор Донецкого государственного университета управления А. Поважный, который стал модератором мероприятия, еще раз напомнил о том, что региональное развитие – одно из приоритетных направлений программных реформ Президента Украины В. Януковича.

В рамках конференции проходили заседания тематических секций, выступали с докладами лучшие эксперты (*Пилипенко Н. Ставка на региональное развитие // Жизнь (http://lifedon.com.ua/policy/policy_region/3527-stavka-na-regionalnoe-razvitiie.html). – 2012. – 5.04).*

Проблеми інформатизації

Л. Чуприна, заввідділу оперативної інформації СІАЗ НБУВ

Оперативна інформація в соціальних мережах: особливості обігу та використання бібліотеками

У статті розглядаються особливості обігу оперативної інформації в соціальних мережах та її використання інформаційно-аналітичними структурами бібліотек. Зокрема, досліджуються основні напрями взаємодії бібліотек і соціальних мереж, проблеми представлення бібліотек у соціальних мережах, активного використання соціальних мереж як засобу міжнародного обміну оперативною науковою інформацією. Значна увага приділяється розгляду соціальних мереж як джерела економічної, політичної інформації, чинника формування суспільних зв'язків нового виду, використанню їх як каналу інформаційно-психологічних впливів.

Ключові слова: оперативна інформація, соціальні мережі, взаємодія бібліотек і соцмереж, блоги, обмін оперативною науковою інформацією.

Принципово нові можливості поширення оперативної інформації та її використання інформаційно-аналітичними підрозділами бібліотек зумовлені досягненнями науково-технічного прогресу, зокрема пов'язані зі становленням нових соціальних структур з функціонуванням на базі технології Web.2.0, до яких належать віртуальні співтовариства, блогосфера, соціальні мережі на кшталт Facebook, «Живий Журнал», «ВКонтакте» тощо. (Під оперативною розуміється інформація про поточний стан об'єктів, подій і явищ, якою оперує людина [1]).

Питання актуалізується з огляду на те, що в умовах інформаційного суспільства домінуючі функції і процеси дедалі більше виявляються організованими за принципом мереж. На думку одного із сучасних

теоретиків суспільства мережевих структур (network society) М. Кастельса, саме мережі становлять нову соціальну морфологію розвинутих суспільств, а поширення «мережевої» логіки значною мірою позначається на перебігу й результатах процесів, пов'язаних з виробництвом, повсякденним життям, культурою та владою [2].

Мережева структура є комплексом взаємопов'язаних вузлів. Конкретний вміст кожного вузла залежить від характеру тієї конкретної мережевої структури, про яку йдеться. Це можуть бути ринки коштовних паперів, коли йдеться про мережі глобальних фінансових потоків, ради міністрів різних європейських держав, коли йдеться про політичні мережеві структури управління Європейським Союзом, чи телевізійні канали, коли йдеться про глобальні мережі нових засобів інформації, складову основу для вираження культурних форм і громадської думки в сучасному інформаційному світі.

Розглянемо можливості мережевих структур, що функціонують в інтернет-середовищі і за якими закріпилася назва «соціальні мережі», «соціальні медіа», як джерела оперативної інформації.

Соціальні мережі (СМ) виникли як результат еволюції віртуального спілкування між користувачами. Першим етапом еволюції цього спілкування можна назвати електронну пошту. Вона була принципово значуща тим, що показала саму можливість спілкування за допомогою Всесвітньої мережі. Призначена спочатку для обміну повідомленнями між двома абонентами, з розвитком технологій вона дала змогу обмінюватися інформацією групам людей. Так з'явилися списки розсилки. Поступово дедалі більша потреба користувачів працювати в Інтернеті в режимі реального часу та стрімкий технологічний прогрес сприяють виникненню сервісів, що надають можливості для інтерактивного спілкування, зокрема чати, форуми.

Найрозвинутіші форуми вже мали перші ознаки соціальних мереж – між учасниками могли бути встановлені інтерактивні професійні, особисті зв'язки. Наступним трендом Інтернету стали блоги (від англ. web log – мережевий журнал) – веб-сайти (особисті або групові), які складаються із записів, що регулярно додаються, зображень і мультимедіа. Запозичивши окремі риси названих способів віртуального спілкування, почали виникати соціальні мережі. У 2004 р. була створена найбільша у світі соціальна мережа Facebook.

Уперше термін «соціальні мережі» (від англ. social network) запропоновано в 1954 р. Дж. А. Барнесом (у праці *Class and Committees in a Norwegian Island Parish*). Спочатку термін використовувався лише в науці, і його сенс відрізнявся від того, якого він набув у широкому вживанні сьогодні.

У наш час соціальні мережі асоціюються з особливим видом структур, які є інтернет-платформою для створення і підтримки особистих й професійних зв'язків між людьми.

Отже, соціальна мережа – це інтерактивний багатокористувацький веб-сайт, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Сайт являє собою автоматизоване соціальне середовище, що дає змогу спілкуватися

групі користувачів, об'єднаних спільним інтересом. Зв'язок здійснюється за допомогою веб-сервісу внутрішньої пошти або миттєвого обміну повідомленнями [3].

Під терміном «віртуальні співтовариства», запровадженим у 1993 р. Г. Рейнгольдом, сьогодні розуміються не лише соціальні об'єднання з метою формування мережі особистих стосунків у кіберпросторі, а й програми оперативного доступу до віддалених матеріальних й інтелектуальних ресурсів, розподілених по всьому світові, для вирішення особливо складних питань у науці, економіці, державному самоврядуванні й інших сферах діяльності суспільства. Цей напрям розвитку професійних зв'язків видається особливо перспективним. Уже сьогодні функціонують віртуальні мережеві підприємства, альянси ТНК і т. ін. У науковій сфері багато прикладів функціонування мережевих структур на базі ґрид-технологій [наприклад, європейський проект DataGrid – інфраструктура обчислень та обміну даними для потреб європейських науковців, що набув подальшого розвитку в мережі EGEE (Enabling Grids for E-sciens) під керівництвом Європейського центру ядерних досліджень (ЦЕРН, Женева)].

У межах цієї праці під соціальними мережами, крім власне них самих, будемо розуміти також і блогосферу, і віртуальні співтовариства, оскільки всі вони базуються на технології, що перетворює користувача на автора, творця інформації, дає змогу налагоджувати особисті, професійні зв'язки.

Соціальні мережі можна умовно поділяти на типи:

– *за рівнем розвитку* – Web 1.0 – перші соціальні мережі з базовими функціями, Web 2.0 – сучасні соціальні мережі із широким функціоналом для спілкування і на базі технології Web 3.0 – соціальні мережі майбутнього, які вирішуватимуть конкретні проблеми;

– *за географічним охопленням* – світові (FaceBook, MySpace) і регіональні, охоплення яких обмежується ментальністю користувачів, мовою тощо;

– *за призначенням* – наприклад, для пошуку людей (Однокласники.ру), розваг (ВКонтакте), роботи й бізнесу (МойКруг), поширення новин (news2.ru), відео (YouTube), аудіо (Last.fm), фото (FiXX.RU), нішеві (Хабрахабр, drugme, geni та ін.) тощо;

– *за відкритістю інформації* – відкриті (FaceBook), змішані, з частково відкритою інформацією для незареєстрованих у них (ПРО2) та закриті.

Темпи зростання популярності СМ свідчать про високу затребуваність саме такого сервісу в усьому світі: для завоювання уваги 50 млн користувачів радіо знадобилося 38 років, телебаченню – 13, Інтернету – чотири роки, а одному лише Facebook – менше року для досягнення показника 200 млн користувачів.

На кінець 2011 р. близько 86 % жителів розвинутих країн уже користувалися соціальними мережами. У Канаді цей показник становив 88 %, у Польщі – 95 %, в урбанізованих районах Китаю – 97 % [4]. В Україні цей показник, за різними оцінками, не перевищує 35 %. Але темпи зростання кількості користувачів соцмереж у країні високі. Так, кількість українських користувачів соціальної мережі Facebook за 2,5 роки (з квітня 2009 по

грудень 2011 р.) зросла на 2700 % [5], а в лютому 2012 р. року сягла 2 млн, продовжуючи зростати.

Крім того, відповідно до опублікованого у 2011 р. дослідження медіа-агентства Universal McCann, за популярністю віртуальних спільнот серед інтернет-користувачів Україна посідає п'яте місце у світі, поступаючись лише Філіппінам, Чилі, Еквадору та ПАР. Понад 80 % активних вітчизняних користувачів Інтернету регулярно перебувають у соціальних мережах.

Принциповим визнанням блогерських заслуг в оперативному висвітленні подій стало рішення деяких провідних агенцій щодо цитування та посилання на блоги як джерело інформації. Зокрема, агенція Associated Press (AP) внесла доповнення до переліку посилань у публікаціях. Згідно з новими правилами, AP у новинному контенті має посилатися на блоги, якщо вони виявилися першоджерелом інформації. Раніше агентство посилалося лише на друковані ЗМІ, веб-сайти й телерадіокомпанії. Активно розвивається й українська блогосфера. За результатами дослідження компанії «Яндекс», кількість українських блогів на різних платформах у 2010 р. становила 700 тис., а у 2011 р. – близько 1,1 млн, хоча активними з них є тільки 100 тис. Крім того, українські користувачі створили близько 23 тис. спільнот [6].

СМ дедалі глибше входить у життя суспільства. Водночас і життя суспільства значною мірою проєкціюється на соціальні мережі. Структура, контент соціальних мереж, тематика спілкування користувачів відображають актуальні проблеми суспільного життя. Насамперед ідеться про творчу самореалізацію особистості, її самовираження через спілкування, налагоджування професійних та особистісних зв'язків, розвиток соціальної журналістики.

Водночас цікавих форм набуває практична реалізація потреб й інтересів людей у СМ. У них здійснюють вплив на суспільні настрої, пропонують і шукають роботу, звертаються до політичних та державних діячів з різноманітних питань, ведуть бізнес тощо. Усі ці процеси супроводжуються потоками оперативної інформації, частина якої становить значний інтерес для науковців, органів державної влади, інформаційних структур.

На наш погляд, **тенденції розвитку соціальних мереж уже нині дають підстави говорити про кілька напрямів взаємодії бібліотек і СМ.**

Один з них пов'язаний зі взаємною інтеграцією їхніх сервісів, що дає, зокрема бібліотеці, ряд переваг. Насамперед можливість заявити про себе величезній аудиторії, спілкуватися безпосередньо з колегами і читачами (реальними й потенційними), миттєво повідомляти бібліотечні новини. Можна оперативно дізнаватися про думку користувачів з приводу акції, що проходить, або зміни режиму роботи, з'ясувати їхні побажання й потреби.

Крім того, соцмережі можна використовувати як платформу для організації обговорення бібліотечних проєктів. Так, у НБУВ Службою інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) організовуються обговорення наукових праць, збірників, монографій співробітників на базі сервісу Live Journal. Це зручно як з погляду економії сил і ресурсів, так і безпеки сайту бібліотеки.

Представлення бібліотеки в СМ дає змогу оперативно повідомити великій аудиторії про надходження нових видань, заплановані заходи і поширити цю інформацію далі. Це майданчик для реклами бібліотек і послуг.

Американські колеги із Social Networking Librarians радять 10 речей, які можна розмістити на сторінці бібліотеки у Facebook:

1. Фото вашої бібліотеки.
2. Відео про бібліотеку або інше важливе для бібліотеки.
3. Календар бібліотечних подій.
4. Стрічку rss feed на ваш бібліотечний блог.
5. Контакти бібліотеки.
6. Години роботи бібліотеки.
7. Віджет – путівник бібліотекою.
8. Онлайн-опитування користувачів щодо послуг бібліотеки.
9. Інформацію про нові надходження в бібліотеку.
10. Посилання на популярні бази даних та інші електронні ресурси бібліотеки.

У Facebook, «Однокласниках», «Вконтакте» представлено кілька десятків українських бібліотек: від національних і державних (наприклад, НБУВ, Публічна бібліотека ім. Лесі Українки, Odessa National Research M. Gorky Library, Державна бібліотека України для юнацтва), провідних ВНЗ (Library of Kyiv Mohyla Academy) й обласних (Херсонська ОУНБ ім. О. Гончара, Тернопільська обласна бібліотека для молоді, Донецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Н. К. Крупської, Луганська обласна універсальна наукова бібліотека ім. А. М. Горького) до міських і сільських. Створені також бібліотечні групи, у яких бібліотекарі обговорюють спільні професійні проблеми, діляться враженнями про конференції, обговорюють останні новини в бібліотечному світі.

Бібліотечні блоги та тематичні персональні сайти дають можливість просувати інформаційні продукти і послуги, стають популярним інструментом поширення інформації з питань бібліотекознавства, розвитку інформаційно-бібліотечних технологій. Серед подібних українських ресурсів можна виокремити:

- «Бібліотечний гопак» (<http://bibliote4nyj-gopak.blogspot.com>);
- «Пан бібліотекар» – блог про бібліотечну справу та інформаційні технології (<http://panbibliotekar.blogspot.com>);
- «Бібліотечний автобан» (<http://bibliote4nyj-autoban.blogspot.com>);
- «Могилянська бібліотекарка» – цікавинки зі світу бібліотек та бібліотечних технологій, ресурсів, сервісів, ідей від Т. Ярошенко (<http://kmalibrary.blogspot.com>);
- «Творчість та інновації в українських бібліотеках» – блог Української бібліотечної асоціації та Центру інформаційних ресурсів Посольства США в Україні (<http://libinnovate.wordpress.com>);
- «Библиотека без барьеров» – блог Центру з обслуговування людей зі спеціальними потребами Херсонської обласної бібліотеки (<http://om222.blogspot.com>);

- «Слово молодих» – блог Долинської ЦРБ (<http://bibliodcrlb.blogspot.com>);
- «Неофіційний вісник ОУНБ ім. Д. І. Чижевського» – блог Кіровоградської ОУНБ (<http://blog.library.kr.ua>);
- «У світі прекрасного» – блог Тернопільської обласної бібліотеки для молоді (відділ мистецтв) (<http://ylibedu.blogspot.com>);
- «Блог Тульчинської ЦРБ» (<http://tulchlb.blogspot.com>);
- «Блог Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гончара» (<http://www.blog.lib.kherson.ua>);
- «Веб-спілкування, нетикет» – блог Державної бібліотеки України для юнацтва (м. Київ) (<http://netiquette4uth.blogspot.com>);
- BIBLIOMISTOK – «Блог Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тімірязєва» (<http://blog.library.vn.ua>) та багато інших.

Необхідно зауважити, деякі ресурси, що названі блогом, за змістом своєї діяльності є чимось середнім між колективним щоденником і тематичним сайтом, залишаючись, утім, джерелом оперативної інформації про бібліотечне життя.

Ще одним актуальним напрямом взаємодії бібліотек і СМ, а також розвитку інформаційно-аналітичної діяльності універсальних інформаційних центрів, на які перетворюються великі бібліотеки, є активне використання соціальних мереж як джерела інформації.

Як показує досвід останніх років, соціальні мережі стають одним з основних, а головне, найшвидшим розповсюджувачем новин. При цьому відкриваються широкі можливості щодо їх поширення саме в трактуванні користувачів мереж. Дослідження компанії CNN, яка проаналізувала поведінку міжнародних читачів щодо вибору каналів отримання новин в Інтернеті, показало: 43 % новин поширюються через соціальні сайти, зокрема Facebook, Twitter, MySpace і YouTube. Решта способів доставки новинного контенту – використання електронної пошти – 30 %, SMS – 15 % і миттєвих повідомлень (ICQ тощо).

Останнім часом пошукові сервіси соціальних мереж становлять конкуренцію традиційним пошуковим системам, на зразок Google, Yahoo, Yandex. Колишній глава представництва корпорації Google в Південній Африці С. Мейсі висловив думку, що соціальні мережі, які стали дуже популярними, буквально руйнують традиційні пошукові сервіси. У соціальних мережах, з урахуванням сучасного рівня їхнього розвитку, можна знайти відповідь майже на будь-яке питання та майже будь-яку необхідну інформацію. А оскільки ці мережі складаються зі сторінок реальних людей, то отримані відповіді і відомості завжди будуть актуальні саме на момент пошуку.

Крім того, подібний спосіб пошуку по праву вважається динамічнішим – соціальні мережі оновлюються швидше, ніж сторінки, посилання на які виводяться в пошуковому запиті в тому ж Google. Соціальні мережі формують великі масиви контенту. Створені умови для поширення посилань, текстових та мультимедійних матеріалів. Крім того, у соціальних мережах

формується кластери користувачів, які взаємно довіряють один одному, з'являються авторитетні користувачі. Відповідно, рекомендації конкретних користувачів стають у деяких ситуаціях прийнятнішими для пересічного користувача, ніж результати пошукових запитів, що видаються машинами. В умовах збільшення потоку інформації такий користувач не в змозі, навіть користуючись сучасними пошуковими системами, виокремлювати потрібні новини, відсіюючи другорядні. Відповідно, підвищується роль авторитетних користувачів, здатних самостійно працювати з інформацією. Таким чином, соціальні мережі стають ще й рекомендаційними сервісами з особистісним елементом, які генерують величезну кількість переходів на медійні ресурси. Часто на запит у Twitter можна отримати більше інформації від його користувачів і швидше, ніж користуючись пошуковими сервісами.

Крім того, технологія Web 2.0 у поєднанні з можливостями сотового зв'язку дає змогу користувачеві соцмережі виступити як джерелу оперативної інформації щодо подій, учасником яких він став.

Спостерігається також дедалі тісніша взаємоінтеграція окремих елементів соцмереж та інтернет-видань, що сприяє оперативнішому поширенню новин. Є багато прикладів миттєвого поширення новин у соціальних мережах, що значно випереджають повідомлення традиційних ЗМІ, як українських, так і світових (результати важливих самітів, виборів, наслідки стихійних лих та аварій тощо).

Ці тенденції дають підстави говорити про поширення новинної інформації в соціальних мережах як один з функціональних напрямів їхнього розвитку й, відповідно, оцінювати соцмережі як джерело оперативної інформації в українському інтернет-середовищі.

Зокрема, серед оперативної інформації, поширюваної в соціальних мережах, для інформаційно-аналітичних структур бібліотек значний інтерес становлять новини політики, економіки, соціальної та гуманітарної сфери, особливо з питань науки, культури.

СМ стають засобом інтернаціонального обміну оперативною науковою інформацією. Наприклад, одним з багатьох джерел такої інформації є соціальні мережі науковців – Scientific Social Community, Ukrainian Scientists Worldwide, Academia.edu, ResearchGate, ScienceStage, Scispace.net, Українська наукова інтернет-спільнота та ін.

Ведення наукових блогів саме в соціальних мережах є досить популярною практикою. Зокрема, серед найвдаліших прикладів – блогосервіс <http://blogs.nature.com/>, при журналі Nature, що має один з найвищих імпакт-факторів у світі.

Ще один з провідних наукових інтернет-ресурсів – PhysOrg.com, що охоплює широкий спектр тем (фізика, медицина, нанотехнології, електроніка, космос, біологія, хімія, комп'ютерні науки, техніка, математика). Серед користувачів 1 750 000 учених, дослідників та інженерів щомісяця. Публікується близько 100 статей щодня.

Рейтинг російських наукових блогів веде електронне видання «Наука і технології Росії – STRF.ru». Підбірку й рейтинг 4 тис. російських блогів,

зокрема й наукових, можна переглянути за адресою <http://www.blogmemes.ru/index.php?cat=&start=3901>.

Українська наукова блогосфера широко представлена в Scientific Social Community, Ukrainian Scientists Worldwide, популярні також наукові блоги на «ЛІГА: Блоги», НаУ «Острозька академія» та ін.

Дослідження контенту деяких популярних наукових сторінок у Facebook показало, що їх здебільшого можна об'єднати в такі групи:

– Представництво наукового часопису, телевізійної чи радіопрограми: Popular Science, Science Channel, Science Daily, Science Friday, Science News Magazin, Science Careers.

– Представництво урядових чи громадських дослідницьких організацій, об'єднань: California Science Center, International Association for Political Science Students, National Science Foundation (NSF).

– Сторінки-інформатори з усіх галузей наук, своєрідні розсилки відомостей про нові винаходи, анонси подій: A Moment of Science, Science & Technology, Science and Technology, Science/Technology.

Соціальні мережі є також потужним джерелом економічної інформації, куди переміщується боротьба великих компаній і роздрібних торговців за споживачів.

«Соціальні медіа є двигуном розвитку світової економіки, створення робочих місць», – упевнена Ш. Сандберг, головний операційний директор компанії Facebook [7]. Додамо, що це й одне з найоперативніших джерел економічної інформації.

Згідно з розрахунками компанії Deloitte, Facebook інвестував у європейську економіку 15,3 млрд дол. за 2011 р. У пов'язаному з компанією бізнесі зайнято 232 тис. осіб у Європі. Багато хто з них зайнятий в індустрії написання додатків для роботи з цією соціальною мережею, вендори постачають найрізноманітніше устаткування для користувачів і компаній. Крім того, опосередковано соціальні мережі створюють нові можливості для бізнесу по всьому світу, даючи йому можливість виходити безпосередньо на споживача, проводити рекламні кампанії і створювати власні бренди.

Як вважає Д. Мітчел, президент компанії Twist Image, безпосередні взаємини між компаніями й споживачем будуть основним трендом, якому варто приділити особливу увагу в найближчі п'ять років. Бренди й роздрібні торговці активно змагаються один з одним у соціальних медіа, намагаючись налагодити з кінцевим споживачем безпосередній зв'язок, не вдаючись до послуг посередників [7].

Як мінімум 35 % українських користувачів соцмереж залучені в бренд-спільноти. Практично всі великі FMCG-компанії (виробники товарів повсякденного попиту) узяли сьогодні курс на освоєння соціальних мереж (social media marketing, SMM) і відстежують статус свого бренда за кількістю користувачів, що натискають на кнопку «мені подобається». У 2011 р. деякі рекламодавці витратили на нові медіа по 100–150 тис. дол. Це більше ніж серйозні бюджети, якщо врахувати, що весь обсяг інтернет-реклами в 2011 р. становив, за даними Всеукраїнської рекламної коаліції, усього 55 млн дол.

Активно взаємодіє із СМ і банківська сфера. Лише за осінні місяці 2011 р. банки на 22 % збільшили кількість користувачів на своїх сторінках у соціальних мережах, повідомили дослідники з Frank Research Group. Наприклад, максимальний приріст відвідувачів на 28 % продемонстрували сторінки банків у мережі «ВКонтакте».

Американська компанія Cisco Systems, Inc на своєму прикладі довела ефективність таких інструментів, як соціальні мережі в різних бізнес-процесах. Фахівці цієї компанії працюють у різних країнах світу, що неминуче викликало проблеми комунікації. У результаті в межах ініціативи cisco 3.0 було створено внутрішню корпоративну соціальну мережу, у якій містилася вся необхідна інформація й були закладені різні способи комунікації всередині компанії, що було особливо зручно співробітникам з різних країн. У цій соціальній мережі є внутрішні корпоративні блоги, навчальні матеріали, відеозв'язок, енциклопедії та інші елементи соціальних мереж. Крім вирішення проблеми комунікації, соціальна мережа вирішує ще багато інших проблем. Наприклад, з її допомогою співробітники активно спілкуються між собою, дізнаються про успіхи один одного, добре відбувається процес створення команд й об'єднання колективу.

Бізнесові кола в Україні також починають розуміти важливість присутності в соціальних мережах і використання оперативної інформації СМ. Наприклад, сьогодні використовуються програмні продукти (такі як Sprout Social, CoTweet тощо), які допомагають компаніям відстежувати думку своїх клієнтів, спілкуватися з ними та потенційними клієнтами. Є приклади взаємоінтеграції сервісів деяких українських банків і СМ.

Отже, за допомогою СМ ефективніше представляються інтереси цілих соціальних прошарків – працедавців, найнятих робітників, споживачів та ін. Створюються умови для прозорості економічних процесів і ухвалення управлінських рішень. Підвищується ефективність керування організаціями й процесами будь-якого рівня за рахунок взаємного контролю всіх учасників суспільного життя. Увесь комплекс взаємних впливів мереж і бізнесу супроводжується значними обсягами оперативної інформації, яка становить інтерес для аналітичних структур.

Обіг політичної інформації в соціальних мережах пов'язаний з рядом функцій, що притаманні СМ у системі політичної комунікації. Зокрема, *інформування, обмін новинами*. Одна з важливих особливостей соціальних медіа: контент передається від користувача до користувача. Як у будь-якому публічному просторі там з'являються свої лідери громадської думки, і безпосередньо довкола них формуються нові інформаційні поля, до яких з боку користувачів виявляється часом більша довіра, ніж до ЗМІ.

Дискусійні майданчики. Можливість особисто обговорювати актуальні питання політичного життя, у тому числі з відомими, авторитетними особами, відчуті власну причетність до обговорення й прийняття управлінського рішення, законодавчого документа тощо.

Об'єднання користувачів в асоціації. Ще одна важлива роль соцмереж полягає в тому, що вони дають змогу особі відчуті себе частиною колективу,

який вирішує певні завдання, відчуті свою індивідуальність на фоні спільноти.

Останнім часом активно виявляється *мобілізаційна* функція СМ, коли цей сервіс використовується з метою мобілізації односторонніх, прихильників на практичні політичні заходи та для координації їхніх дій.

Водночас СМ слід розглядати і як чинник формування суспільних зв'язків нового виду. Соціальні мережі стають одним з інструментів горизонтального структурування суспільства, даючи підстави ідентифікувати це як один з виявів формування громадянського суспільства. Мережева форма соціальної організації існувала і в інший час, проте парадигма розвитку нової інформаційної технології забезпечує матеріальну основу для різнобічного проникнення такої форми в структуру суспільства. М. Кастельс стверджує, що подібна мережева логіка спричиняє появу соціальної детермінанти вищого рівня, ніж конкретні інтереси, які виражені у формуванні подібних мереж: влада структури виявляється сильнішою за структуру влади. Належність до тієї або іншої мережі або її відсутність поряд з динамікою одних мереж щодо інших виступають як найважливіші джерела влади та змін у суспільстві [2]. Новітні горизонтальні зв'язки – віртуальні соціальні мережі – набагато вільніші від будь-якої вертикалі влади, хоча поки що менш впливові політично й економічно.

Політичний істеблішмент, представники влади (від монарших осіб, президентів, канцлерів і до мерів міст) присутні в соціальних мережах, спілкуються в блогах, переписуються в Twitter. Для деякого з них це спосіб швидко отримати певний зріз думок з теми, що цікавить, відчуті електоральні настрої, публічно висловити свою позицію з певного питання. Чиновникові СМ дає можливість отримувати об'єктивну інформацію з перших рук, яка не пройшла фільтр адміністративних бар'єрів.

Однак визначальною особливістю спілкування в соціальних мережах представників влади й пересічних громадян є перехід з рівня ієрархічної вертикалі на рівень горизонтальний, мережевий. Це змінює засади, стиль спілкування, створює додатковий, до певної міри альтернативний комунікаційний канал між державним апаратом і громадянами. У наш час СМ стають важливим елементом розвитку електронного врядування як складової формування громадянського суспільства. Хоча для активізації цього напрямку їх функціонування, як видається, бракує концептуального бачення та мотивації з боку владних структур.

Соціальні ж мережі дедалі активніше використовуються в роботі органів державної влади в різних країнах світу. Одна з причин такого інтересу до СМ полягає в тому, що вони зарекомендували себе ефективним інструментом політичних, політтехнологічних впливів на суспільне життя, відкриваючи водночас нові можливості впливу особи на суспільство. Вони активно використовуються у виборчих кампаніях. Через соціальні мережі координується діяльність політичних рухів і партій, проведення протестних акцій, інформаційних атак на сайти опонентів та органів державної влади тощо.

Наприклад, у нинішній президентській кампанії в США кандидати – і демократи, і республіканці – найактивніше використовують саме соціальні мережі. І Б. Обама, і Х. Клінтон ведуть блоги, розміщують відеоматеріали, а виборці, що підтримують їх, виставляють у тому ж YouTube свої ролики на підтримку певного кандидата. Республіканець Р. Пів завдяки одному з таких роликів і лише за один день зібрав через Інтернет 10 млн дол.

Поступово ця практика набуває популярності й на теренах СНД. Наприклад, політична еліта Росії захопилася Twitter. Акаунти в цій соціальній мережі, крім президента Д. Медведєва, завели близько 80 % глав регіонів, а також співробітники федеральних міністерств, мери й депутати. З'явилися й нові формати спілкування з аудиторією: репортаж із засідань, опитування користувачів і приймання скарг населення через Twitter. Так, з 2011 р. у громадян Росії з'явилася можливість за допомогою електронних засобів комунікації брати участь у підготовці засідань комісії при президентові РФ з питань модернізації й технологічного розвитку економіки Росії. У найбільш «просунутих» регіонах РФ Twitter поступово стає технологією оперативного вирішення побутових проблем.

Українські політики та урядовці також масово стають користувачами соціальних мереж. Найактивнішим з урядовців у Facebook виявився Прем'єр М. Азаров. Його сторінка – серед лідерів і налічує понад 5 тис. друзів. Персональні сторінки мають віце-прем'єр-міністри Б. Колесніков та С. Тігіпко, а також Міністерства економічного розвитку та торгівлі, закордонних справ, внутрішніх справ, оборони, культури та фінансів.

Можливості Web.2.0 поступово впроваджуються в роботу міністерств і відомств. Наприклад, Укрзалізниця відкрила сторінку в соціальній мережі Facebook і звертається до своїх пасажирів з проханням інформувати керівництво про якість обслуговування і комфорт подорожей залізницею. За повідомленням прес-служби Державного комітету телебачення і радіомовлення, з метою обміну досвідом у сфері доступу до публічної інформації для держслужбовців створено соціальну мережу «Спільнота практиків з організації доступу до публічної інформації в органах виконавчої влади» тощо.

Слід зауважити, формальна присутність політика у Facebook чи іншій мережі не надто впливає на його популярність, тоді як активна позиція, відкритість, готовність до діалогу сприяє зростанню рейтингів політика, урядовця серед користувачів СМ. Найкращий результат дає його прагнення використати одержану від людей інформацію, щоб разом з ними формувати державну політику в певній сфері. Фактично, це робота державного органу з громадянським сектором. Крім того, це ще й платформа для публікації вимог користувачів до влади, форма громадського контролю за ефективністю діяльності влади.

Розвиток соціальних мереж змінює пропорційний розподіл деяких інформаційних інтересів та пріоритетів у суспільстві. За словами генерального секретаря Міжнародної конфедерації журналістських союзів А. Джазояна, блоги і соціальні мережі сьогодні мають більший вплив на

формування громадської думки і в багатьох випадках користуються більшою довірою в суспільства, ніж традиційні ЗМІ [8]. Попри недостатню обґрунтованість такого твердження, не можна не погодитись, що рівень цього впливу постійно зростає. Серед іншого це пояснюється й природою СМ.

Одним із законів функціонування соціальних мереж є так зване «домінування слабких зв'язків». Сенс цієї тенденції полягає в тому, що інформація поширюється швидше через малознайомих, або зовсім незнайомих людей. Тому в разі поширення певної ідеї, наповненої емоційною складовою, соціальні мережі, завдяки силі слабких зв'язків, за короткий проміжок часу формують великі маси її прихильників. У об'єкта ж впливу спостерігається зниження здатності блокувати інформацію, оскільки вона надходить через емоційне сприйняття та впливає на несвідоме мислення.

Тож **закономірним є використання СМ як каналу інформаційно-психологічних впливів.** (Варто зазначити, створення окремих соцмереж правомірно розглядати як політтехнологічний захід). Події в арабському світі довели ефективність і перспективність соціальних мереж як інструменту інформаційно-психологічних впливів і на індивідів, і на державні та суспільні структури.

СМ як потенційних суб'єктів інформаційно-психологічних впливів характеризують:

- висока мобільність сил та засобів, використовуваних для здійснення інформаційних кампаній;
- висока здатність поповнювати сили, засоби, втрати інтелектуальних та матеріальних ресурсів, беручи їх безпосередньо з ресурсів держав з розвинутою інформаційно-комунікаційною інфраструктурою, що до цього не брали участі в конкретній інформаційній кампанії;
- здатність швидко повністю змінити свій вигляд та форму існування в інформаційному просторі, структуру та методи діяльності;
- юридична складність встановлення зв'язків між елементами віртуальної спільноти, що створює певні труднощі для притягнення до відповідальності учасників та організаторів такої спільноти.

Комплекс цих проблем ставить перед органами державної влади в Україні завдання забезпечити моніторинг проблем у сфері інформаційної безпеки, пов'язаних з розвитком соціальних мережевих структур, та розробку шляхів їх вирішення; розробити стратегію поведінки державних органів у нових умовах; широко використовувати у своїй діяльності нові можливості, що їх надають соціальні мережі.

Досвід використання органами державної влади інформаційно-аналітичних матеріалів на базі інформації соцмереж (підготовлених СІАЗ НБУВ) показав практичну значущість інформаційного супроводу мережевих процесів для усвідомлення їх ролі як одного з індикаторів суспільних настроїв та вироблення відповідних моделей реагування. Зокрема, бюлетені «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки» та «Соціальні мережі:

резонансні теми тижня» висвітлюють питання розвитку та перспективи соціальних мереж, функціонування їх як вияву формування громадянського суспільства, проблеми інформаційної безпеки в соціальних мережах, вплив соціальних мереж на економічну, управлінську діяльність, морально-психологічний стан суспільства.

Популярністю у відвідувачів веб-порталу НБУВ користується й електронна версія бюлетеня оперативних матеріалів на базі аналізу правової електронної інформації «Громадська думка про правотворення», який випускає Національна юридична бібліотека НБУВ. Це демонструє кількість завантажень цього бюлетеня читачами. Разом з аналітичними, прогнозними матеріалами значний інтерес становить рубрика «Щоденник блогера», куди відбираються ґрунтовні, серйозні коментарі з відповідної тематики.

Отже, особливості обігу оперативної інформації в соціальних мережах зумовлені рядом чинників. Насамперед СМ як автоматизоване електронне соціальне середовище є платформою для створення і підтримки особистих і професійних зв'язків між людьми, контент якого наповнюється самими учасниками мережі. Наукова, економічна, політична та інша оперативна інформація в СМ має ту особливість і цінність, що відображена крізь призму особистісного сприйняття користувачів, що є, з одного боку, додатковим індикатором важливості, актуальності події, про яку йдеться, а з іншого – одним з показників, що характеризує стан суспільства чи його певної частини. Технології цього середовища дають можливості концентрувати віддалені матеріальні та інтелектуальні ресурси для вирішення надскладних завдань у різних сферах науки й економіки.

При цьому в розвитку СМ спостерігаються тенденції, що мають визначальний вплив на організацію суспільних відносин, а відповідно, й на шляхи вдосконалення інформаційної функції бібліотек:

- значний соціальний попит на цей сервіс, темпи зростання кількості користувачів і монетизації;
- високий рівень залучення в СМ ключових фігур світової політики й економіки;
- поєднання в СМ ділових інтересів багатьох світових економічних суб'єктів;
- постійне вдосконалення технологій, які відкривають широкі можливості для організації особистих і професійних зв'язків;
- горизонтальна структуризація професійних і економічних зв'язків, та відносин з владою.

Однією з цікавих тенденцій подальшого розвитку соціальних мереж є універсалізація ідентифікації користувачів. Тобто в майбутньому кожен з них матиме тільки один акаунт, за допомогою якого зможе увійти в різні соціальні мережі. Це можна розглядати як крок до створення у світовій мережі Інтернет світової соціальної мережі з глибокою структуризацією, але об'єднаної спільними взаємоінтегрованими сервісами. Уже сьогодні спостерігається потреба і зацікавленість користувачів у поєднанні в СМ безлічі сервісів. Приміром, людина, не виходячи з мережі, бере участь в

обговоренні реформ, ухваленні управлінських рішень, спілкується з друзями, надсилає статтю в науковий журнал (представлений у мережі), замовляє собі одяг, поповнює рахунки тощо.

Видається дуже важливим як для користувача СМ, так і для бібліотек, щоб серед того набору соціальних сервісів, який користувач налаштовуватиме для своїх потреб, була бібліотека. Із цією метою бібліотека має активно позиціонувати себе в СМ, виконуючи, серед іншого, свою традиційну роль інформаційного навігатора в сучасних ресурсах, наприклад, надаючи на своєму сайті посилання на найважливіші з них, готуючи тематичні підбірки найпопулярніших наукових та бібліотечних мереж, блогів, а також розвиваючи свою інформаційну функцію, зокрема, трансформуючи її в інформаційно-аналітичну, з виробництвом власної інформаційної продукції, наданням сучасних дистанційних послуг.

Ряд напрямів взаємодії бібліотек і СМ розширюють можливості обох сервісів, але при цьому бібліотека отримує додатковий канал реалізації своїх стратегій, популяризації послуг бібліотеки, особливо дистанційних, і інструмент поширення інформації з бібліотекознавства, розвитку бібліотечно-інформаційних технологій. Насамперед постійних маркетингових, організаційних зусиль потребує реалізація потенціалу інтеграції бібліотек у світовий інформаційний простір через СМ. При цьому важливо організувати вивчення тенденцій розвитку ринку інформаційних послуг, можливості впровадження їх у бібліотеці.

Поширення оперативної інформації є складовою природного механізму функціонування СМ і використання цього джерела в роботі інформаційно-аналітичних структур пов'язане з рядом факторів, які можна використати як переваги, наприклад, оперативність поширення інформації в СМ, особистісне трактування подій, форми колективного креативу, відбиток соціального настрою тощо. Водночас саме особистісний елемент у системі комунікацій ставить перед аналітиком додаткові завдання при підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів щодо перевірки достовірності, неупередженості інформації. З іншого боку, і упередженість інформації може бути показником певних процесів, настроїв у суспільстві. Важливо, щоб аналітик знав основні принципи роботи з такою інформацією і захисту від маніпулятивних впливів при використанні оперативної інтернет-інформації.

Практика роботи НБУВ з використання оперативної інформації соціальних мереж та інформації про СМ показала як важливість і значущість вивчення тенденцій розвитку СМ, моніторингу швидкоплинних суспільних процесів, що знаходять відбиток у мережах, так і наявність соціального попиту на таку інформацію, потреби різних державних і наукових інституцій у моделюванні розвитку суспільних настроїв на базі дослідження інформації соціальних мереж.

Список використаних джерел

1. Чупрына Л. А. О возрастании роли оперативной информации в системе социальных коммуникаций / Л. А. Чупрына // Библиотеки

национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. Вып. 8 / НАН Украины, Нац. б-ка Украины им. В. И. Вернадского, МААН, Совет директоров научн. б-к и информ. центров; редкол.: А. С. Онищенко (пред.) [и др.]. – К., 2010. – С. 168–176.

2. *Кастельс М.* Становление общества сетевых структур / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология. – М. : Academia, 1999. – С. 494–505; Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура / М. Кастельс. – М., ГУ ВШЭ, 2000.

3. Социальная сеть (Интернет) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>. – Загл. с экрана.

4. Социальные сети скоро исчезнут – мнение [Электронный ресурс] // minfin.com.ua. – Режим доступа: (<http://minfin.com.ua/2011/12/09/508493/>). – Дата доступа: 9.12. 2011. – Загл. с экрана.

5. У Facebook налічили близько двох мільйонів українців [Електронний ресурс] // Ранок-Україна. – Режим доступу: (www.utro.ua/ru/zhizn/v_facebook_naschitali_okolo_dvuh_millionov_ukraintsev1323858787). – Дата доступу: 14.12.2011. – Назва з екрана.

6. Microsoft Blogfest 2011: Звіт про українську блогосферу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://twitter.in.ua/page/no-title-3#cut>. – Дата доступу: 24.11.2011. – Назва з екрана.

7. *Нестеров Д.* Социальные сети движут миром [Электронный ресурс] / Д. Нестеров // МинПром – информация бизнес-класса. – Режим доступа: (<http://minprom.ua/digest/86915.html>). – Дата доступа: 27.01.2012. – Загл. с экрана.

8. Блоги оказывают большее влияние на общественное мнение, чем традиционные СМИ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://neva-press.com/?p=8863>. – Дата доступа: 9.12.2010. – Загл. с экрана.